

Středoškolská odborná činnost 2007/2008

Obor 16 – historie

*

PLOŠTINA – JEJÍ SKUTEČNÍ I NESKUTEČNÍ HRDINOVÉ

Autorka:
Marie Pechancová
Gymnázium Zlín, Lesní čtvrť 1364
761037 Zlín, 4. ročník

Konzultace práce:
Mgr. Jana Pešatová
(Gymnázium Zlín, Lesní čtvrť)

Zadavatel práce:

Zlín, 2008

Prohlašuji tímto, že jsem soutěžní práci vypracovala samostatně pod vedením Mgr. Jany Pešatové a uvedla v seznamu literatury veškerou použitou literaturu a další informační zdroje včetně internetu.

Ve Zlíně dne

Marie Pechancová

OBSAH

Obsah	2
Úvod: Mrazivý dotek historie	3
I. Počátky partyzánské činnosti	4
1. Vznik 1. československé partyzánské brigády Jana Žižky	
2. Příchod partyzánů na Ploštinu	
3. Partyzáni očima místních	
II. Činnost partyzánské skupiny „Ploština“	7
1. Lipina – první krize	8
2. Výskyt nacistických sil	9
3. Oddíl pod velením Nikolaje Nikolajeviče Kostina	10
4. Oddíl pod vedením Grigorije Slepčova	10
5. Oběti partyzánské činnosti	
III. Zrádci	11
1. František Machů	
2. Oldřich Bařa	
3. Konfidenti v akci	12
4. Sběhnutí z oddílu	
IV. Nacističtí kati ploštiny	13
1. Otto von Skorzeny	
2. „Zur besonderen Verwendung-Kommando Nr. 31“	
3. Einheit „Josef“	14
V. 19. duben 1945	15
1. Předvečer akce	
2. Začátek akce – Vizovice	
3. Vzhůru k Ploštině!	16
4. První zastávka – Újezd	
5. Druhá zastávka – Vysoké Pole	17
6. Třetí zastávka – Ryliska	
7. Konečná zastávka – Ploština	19
8. Odchod nacistů	
9. Návrat přeživších na místo činu	23
10. A kde byli partyzáni?	
VI. Dohořívání bojů	25
1. Loučka	
2. Prlov	
3. Vařákovy paseky	26
4. Osvobození	
VII. Tresty a milosti	27
1. Osud zrádců	
2. Osudy nacistických generálů	28
3. Konec jednotky „Josef“	31
4. Osud partyzánů	
5. Osud Ploštiny	
6. Osud přeživších	
Závěr	35
Přílohy	37
Soupis literatury a pramenů	50
1. Literatura	
2. Prameny	

ÚVOD: MRAZIVÝ DOTEK HISTORIE

Druhá světová válka, nejděsivější a nejkrutější konflikt v dějinách lidstva, naprosto změnila tvář celého dvacátého století. Avšak pro většinu mladých lidí mé generace se jedná již jen o prostou minulost, kterou mají spjatu s nespočtem bitev, jmen politiků a generálů a desítkami velkolepých tragických filmů.

Odmalička bydlím v Újezdě u Valašských Klobouk, od něhož je jen několik kilometrů vzdálena osada Ploština. Díky ní se mi naskytla jedinečná šance „dotknout se“ živě hrůz této nechvalné dějinné etapy. Poprvé jsem narazila na příběh Ploštiny díky vyprávění mé babičky pocházející z Vysokého Pole. Pamatuji si dodnes její ohromující povídání o tom, jak skrývali partyzána v chlévu. O tom, jak přišli němečtí vojáci s cílem najít partyzány a zabít všechny, kdo jim mohli být jen seabemíř pomoci. O tom, jak jen dílem neskutečného štěstí takové smrti unikli. Ploština pro mě v té době zůstávala jen místem s monumentálním betonovým památníkem a malou kaplí, okolo nichž se rozkládají hluboké lesy, ideální na dlouhé procházky. S mým věkem však zvědavost stoupala. Postupně jsem poznávala, že 19. duben 1945 zasáhl naprosto fatálně do života celého kraje.

Začala jsem se o toto téma zajímat hlouběji. Vyhledala jsem hrstku pamětníků, kteří mají tyto události vryty hluboko v mysli a snažila se vypátrat historii a působení partyzánského hnutí brigády Jana Žižky, jejichž následky vyvrcholily zastřelením a upálením desítek osob. Při osobních rozhovorech a pročitání nejstarších materiálů vydaných nedlouho po válce mi postupně docházelo, že každá mince má dvě strany. Každý příběh má své hrdiny a své poražené.

Dle mého názoru má příběh Ploštiny zcela jiné hrdiny, než bylo vždy deklarováno. Vytyčila jsem si za cíl ukázat pravé reky, o kterých se většinou nepíše dojemné romány či oslavné básně – obyčejné lidi valašských hor, které tragédie zasáhla nejpalčivěji. Na jejich příbězích bych chtěla zmapovat vývoj od podzimu 1944, kdy dorazily do okolních vesnic partyzánské jednotky, až do konce války. Chtěla bych předložit další z tolika svědectví o tom, že nejhrůznější následky jakýchkoliv válek a konfliktů odnášejí prostí lidé, kteří brzy upadají v zapomnění.

I. POČÁTKY PARTYZÁNSKÉ ČINNOSTI

V roce 1944 bylo již zřejmé, že se válka vyvíjí ve prospěch protihitlerovské koalice. Vyhráno však stále nebylo; fašisté kladli usilovný odpor. Právě v této době začal sílit vliv mnohých partyzánských skupin, které se snažily přispět k vítězství spravedlivých.

1. Vznik 1. československé partyzánské brigády Jana Žižky

V srpnu 1944 došlo v pohoří Velké Fatry k parašutistickému výsadbku jedenadvaceti mužů, kteří dopadli na území slovenské obce Sklabiňa. Ti se měli stát jádrem 1. československé partyzánské brigády Jana Žižky, která se později stala pro Ploštinu osudnou. Jejich původním úkolem, který jim byl přiřknut Ukrajinským štábem partyzánského hnutí, bylo „podpořit a spoluorganizovat národně-osvobozenecký boj československého lidu.“¹

Skupina se definitivně zformovala pod velením por. Jána Ušiaka a náčelníka štábu kpt. Rudé armády Dajana Bajanoviče Murzina v průběhu Slovenského národního povstání. Její členové měli notné zkušenosti s bojem, neboť se vesměs jednalo o bývalé sovětské partyzány a slovenské vojáky sběhlé z národní profašistické armády.

Oddíl se rozrostl o mladé dobrovolníky. Po bojích na linii Strečno–Vrútky–Martin, která byla jednou z rozhodujících při Slovenském národním povstání, přesunuli centrum svého zájmu do oblasti moravsko-slovenského pohraničí.

2. Příklad partyzánů na Ploštinu

Během přechodu protektorátních hranic byli partyzáni vystaveni mnohým komplikacím, s nimiž nepočítali. Toto území bylo totiž pozorně střeženo nacistickými vojáky. Přírodní podmínky oblasti také nepomohly klidnému přemístění sil. Až 5. října 1944 mohla být z okolí Radhoště odeslána zpráva Ukrajinskému štábu národního hnutí, že jádro oddílu dorazilo a zahájilo svou činnost.

---

¹ CÍLEK, Roman. (1990) *Ploština*, s. 11

2. listopadu 1944 se oddíl nacházel u Čertova mlýna poblíž Kněhyně, kde se střetl s nacistickou policejní hlídkou. Jánu Ušiakovi byly při této potyčce prostřeleny obě ruce, a proto zvolil o den později raději dobrovolnou smrt. Na jeho místo byl dosazen D. B. Murzin. Ten oddíl rozdělil do několika menších bojových skupin, které se rozmístily po celém území jihovýchodní Moravy.

25. prosince večer se u dveří domu Františka Rašky, jenž bydlel několik set metrů od Plošiny v pasekářské osadě Ryliska, objevil sovětský důstojník Petr Buďko spolu s dvěma muži ze svého oddílu s prosbou o poskytnutí přístřeší. Buďko totiž vedl spolu s Alexandrem Kotliarovem jednu ze zmíněných partyzánských skupin. Hospodář neměl v podstatě na výběr, když viděl, že jsou plně ozbrojeni. Možná chtěl, v každém případě je musel pustit dovnitř. V nadcházejících dnech je následovali další členové pododdílu. Usadili se v pasekářských staveních na Ploštině.

3. Partyzáni očima místních

Příchodem partyzánů do chudých valašských vesnic se mnohonásobně zhoršila jejich už tak bídná životní situace. V době války nebylo jednoduché sehnat jídlo pro vlastní rodinu, natož pro několik desítek cizích dospělých mužů. Zásobování partyzánů a roznášení potravin po usedlostech na Ploštině a okolí zajišťovala především rodina Zichova. Potraviny se sháněly v okolních vesnicích, u tamních zemědělců a obchodníků, jako byl například živnostník Hlavica z Vysokého Pole, mlynář Machuča z Drnovic či řezník Pavelka z Újezda. Zpočátku občas, později stále hojněji vycházeli sami partyzáni z anonymity a doslova přepadávali místní obyvatele. Zdeňku Pavelkovi, synu zmiňovaného řezníka, bylo dvanáct let, když partyzáni vtrhli do malého řeznictví jeho otce. „Namířili na nás na všechny zbraně a donutili nás lehnout si na zem. Ležel jsem mezi oběma rodiči. Řvali po nás a chtěli, aby jim otec dal slaninu, salámy a maso. Sebrali s sebou také několik lahví slivovice a zase rychle zmizeli,“ vzpomíná pan Pavelka.

Jeho manželka Marie Pavelková, rozená Machů z Vysokého pole, byla na sklonku války také ještě dítětem. I přesto má v paměti mnohé okolnosti doby: „Matka pravidelně pekla několik pekáčů buchet pro partyzány. Všichni je zásobovali, jak jen mohli. Je stejně ale nejvíce zajímala slivovice. Tu nám pobrali v podstatě vždycky všechnu.“

Ačkoliv partyzáni bydleli na Ploštině, jejich střediskem bylo Vysoké Pole. Kronikář místní obecné školy zaznamenal toto: „V našem okolí se zdržoval oddíl 1. české brigády Jana Žižky. Zdržovali se v lesích a u pasekářů, do vesnic přicházeli jen v noci, aby se nasýtli, ohřáli a usušili. Z jejich činnosti jsme zpočátku slyšeli jen o přepadávání trafik, obchodů s botami, pekáren, rušení telefonního vedení, ale zničení muničních skladů u Bojkovic, vyhození důležitých mostů u Púchova a přepady německých hlídek byly jistě jejich prací. Němci o jejich činnosti věděli, ale málokdy se jim dostali na kůži.“

Ve Vysokém Poli se partyzáni scházeli hlavně v pohostinství U Šichtařů, kde pořádali porady, přijímali nové členy a domlouvali společné akce.

Jedním z místních mužů, kteří se rozhodli pro aktivní spolupráci s partyzány, byl i František Zámečník, narozen roku 1924. Poprvé se s představiteli oddílu setkal jen pár dní potom, co se vrátil z nucených prací v rakouském Kaffenbergu, odkud sběhnul. Při popisu jeho činnosti se sám označil za „spojku“, která zprostředkovávala partyzánům informace. Mnohokrát se ale účastnil také přepadových akcí. „Prováděli jsme hlavně akce proti ustupujícím maďarským vojskům, která postupovala přes Vizovické vrchy. Vždycky jsme všechno sebrali,“ dodává František Zámečník. Takto partyzáni získávali především zbraně, střelivo a jídlo. Pan Zámečník dává prostor dalším vzpomínkám: „Později jsem do odbojové činnosti zapojil mého kamaráda Františka Machů, který byl shodou okolností také ročník 1924 a také sběhl z Německa. Veškerou činnost jsme prováděli společně. Ten se ale osvobození nedočkal, byl na Ploštině 19. dubna 1945 zastřelen a upálen.“

Ne všichni místní však měli odvahu podporovat partyzány. Už 11. ledna 1945 byl prozrazen českým člověkem partyzáni, kteří pobývali u jednoho pasekáře z Vlachovic. „Při nastalé řeži byl jeden partyzán usmrcen (Petr Barabaš). (...) Pohřeb tohoto ruského partyzána se stal mohutnou manifestací našich lidí.“²

K nástinu situace běžných obyvatel poslouží nejlépe citace z kroniky Obecné školy Vysoké Pole: „V noci řádily partyzánské skupiny a ve dne zase vyšetřovaly SSmanské úřady, proč se to nehlásilo. Tak lidé žili v nejistotě stále.“

---

² RŮČKA, Vladimír. (1947) *Ploština žaluje!* s. 12

II. ČINNOST PARTYZÁNSKÉ SKUPINY „PLOŠTINA“

1. Lipina – první krize

Působení partyzánů si dopodrobna pamatuje také další pamětnice – dcera již zmíněného Františka Rašky, Božena Hůšťová. V době tragédie jí bylo šestnáct let a díky tomu, že byla s partyzány v každodenním kontaktu, má v mysli vrytu stále většinu jejich významných počinů. „Jejich první velká akce byla provedena u Horního Lidče, kde vyhodili do povětří železniční most,“ vzpomíná a dodává: „Partyzánská rodina rostla a postupně se jich kolem Ploštiny pohybovalo až šedesát. Takový počet lidí však nebylo možné uživit. Proto bylo domluveno, že několik mužů odejde do Lipiny, kde je měl převzít nějaký pan Ovesný. Ten je měl dále vést na Slovensko. Jenže v Lipině je Ovesných víc a oni přišli k tomu nepravému, který spolupracoval s gestapem. Tam došlo k velké přestřelce, při které byl jeden z nich zastřelen a několik dalších partyzánů bylo zraněno.“ Nejtěžší zranění odnesl velitel Kotliarov, ve značně lepším stavu byli partyzáni Nikolaj a Vasil. Všichni byli převezeni na faru do Újezda, kde se o ně za pomoci vizovického doktora Brázdy staral místní farář a uctívaná mravní autorita P. Vladimír Růčka.

Po pěti týdnech se Saša, jak o něm místní dodnes familiérně mluví, cítil již natolik schopným, že se rozhodl pro odchod do Leskovce u Vsetína. V tamějším Juříčkově mlýně měli partyzáni jakousi ozdravovnu. I tady místní člověk zradil a navedl gestapo do úkrytu partyzánů. Ti 29. března 1945 přitáhli do Lipiny a zastřelili tři partyzány, mezi nimiž byl i Alexandr Kotliarov. Ani mlynářovu rodinu kulky neminuly. Vojáci sebrali veškeré zásoby, mlýn vydrancovali a zapálili. Mrtvoly naházeli do plamenů. Jedinému partyzánu Vasilu Lavriševovi, který byl v Leskovci také, se podařilo vymanit z nacistických rukou. Vrátil se zpět na újezdskou faru. Později byl svěřen do rukou výše zmiňované rodiny Machů z Vysokého pole.

Partyzáni byli vůči zrádcům ze zásady nemilosrdní. Do Lipiny se vrátili a muže, který vše prozradil, oběsili.

2. Výskyt nacistických sil

a) Německé Jagdkomando

Paralelně s těmito událostmi bylo ve škole obce Loučka od 29. ledna 1945 ubytováno německé Jagdkomando, nasazené za účelem potírání partyzánského odboje. Původní počet třiceti mužů byl postupně zvyšován, ačkoliv „činnost těchto vojáků byla bezvýznamná, protože vojáci se báli sejít do hlubokých lesů a spokojovali se pouze s procházkami po lesních cestách a pěšinách. K pošimrání žluči tohoto Jagdkomanda docházelo proto k častějším partyzánským akcím.“³ V polovině března 1945 byl nacistický oddíl odvolán do Zdounek, odkud také přicházely zprávy o aktivní partyzánské činnosti.

b) Maďarský oddíl

Přibližně v polovině února se ve Vysokém Poli ubytoval ustupující maďarský oddíl, jenž čítal okolo padesáti mužů. Nocovali jak v místních rodinách, tak ve staré škole. Plně naložené vozy byly seřazeny podle dobových výpovědí na návsi. Místní řídící učitel Štěpán Cenek tehdy zaznamenal: „O půlnoci probudilo mne rázné bouchání na dveře. (...) Když však jsem otevřel, pohled do ústí hlavně automatické pistole, jíž na mě kdosi namířil mě hned napověděl, kdo je tak pozdním návštěvníkem.“ Byli to samozřejmě partyzáni, kteří se domáhali návštěvy u maďarského důstojníka. Cenek v kronice dále popisuje: „Slyšel jsem jen ruský hovor. Pobyli si u něj asi dvacet minut, pak odešli, aniž komu ublížili. Jen důstojník byl chudší o ruční automatické zbraně a granáty, jež vzal k sobě na noc do úschovy. Podobně se stalo i u souseda Trčky.“ Partyzáni vybrakovali i maďarské vozy.

Vše přijeli na druhý den vyšetřit v Loučce ubytovaní, plně vyzbrojení Němci. Nic nezjistili. „Dělali hrdiny, ale bledli při slově partyzán,“ uzavírá řídící učitel Cenek.

---

³ RŮČKA, Vladimír. (1947) *Ploština žaluje!* s. 14

3. Oddíl pod velením Nikolaje Nikolajeviče Kostina

Zastřeleného Alexandra Kotliarova nahradil Nikolaj Nikolajevič Kostin. Období jeho velení se vyznačovalo nebývalým přírůstkem počtu dobrovolníků a pomocníků partyzánů, jež byli přijati do služeb oddílu.

Povětšinou obdivný názor lidí na partyzány utrpěl na Zelený čtvrtek, 28. března 1945. Partyzáni se v pravé poledne nečekaně objevili ve Vysokém Poli za účelem distribuce letáků, na nichž vyzývali občany k maření německých úředních nařízení a k podpoře partyzánských oddílů. Znění letáku se podle komunistických brožur dochovalo. Je k dispozici ale pouze v přepisu z těchto dob. Proto je jeho obsah dosti spekulativní. Pochybnostem nahrává hlavně fakt, že partyzáni byli povětšinou ruské a srbské národnosti, a proto neovládali češtinu nijak bravurně. Otázkou také zůstává, kde by letáky natiskli. Dá se předpokládat, že se jedná pouze o další z moha snah o glorifikaci partyzánského hnutí pozdějším komunistickým režimem. Vyzdvihování Rudé armády a výzva k Národním výborům k zahájení činnosti, uvedené v údajném letáku, by tuto teorii jen podpořily.⁴

Svým chováním však partyzáni vyvolali velké pobouření, neboť byli naprosto opilí. Stejně se chovali i v sousedních Drnovicích. „Bohužel svým vystoupením zničili úplně slavnou gloriolu pověstí o jejich osobnostech, ukázněnosti a řádném vystupování. (...) Jeden chodil po návsi, stříleje občas do vzduchu z pistole.“⁵

I přesto si ale Nikolaj Kostin dokázal udržet ve svém oddílu vysokou kázeň. Podle pamětníků to byl tvrdý muž, který vysoce dbal na morálku skupiny. I tak mu pod rukou proklouzli dva zrádci, kteří se pro celou Ploštinu stali osudnými.

12. dubna 1945 došlo k dalšímu přepadu německé kolony vezoucí zbraně. Tentokrát nevezli jen běžné pistole a střelivo, ale také pancéřové pěsti. Nikdo s nimi však neuměl zacházet, a proto se Kostin rozhodl, že jednu z nich rozmontuje a prozkoumá. Při demontáži mu pancéřová pěst vybuchla v ruku a velmi těžce jej zranila, zůstal však při vědomí. Protože si uvědomoval svůj nezvratný stav, rozhodl se raději pro rychlejší smrt. Přiložil si pistoli ke spánkům a následně byl na místě mrtev. Byl pochován přímo na Ploštině. Po osvobození byla jeho mrtvola exhumována a převezena na místní hřbitov do Újezda.

---

⁴ přepis celého letáku k vidění v přílohách (Příloha č. 1)

⁵ Kronika Obecné školy Vysoké Pole

4. Oddíl pod vedením Grigorije Slepceva

Nový velitel oddílu Slepceva, zvaný Griša, v oddíle nedokázal udržet starý řád. Jak František Zámečník, tak Božena Hůšťová zmiňují tento fakt velmi zřetelně. Ačkoliv se stále prováděly akce a přepady, partyzáni trávili spoustu času pouze popíjením nakradené slivovice a bez obav pobuřovali svým chováním celé okolí.

5. Oběti partyzánské činnosti

Primárně se partyzáni soustředili na německá a maďarská vojska, která ustupovala krajem. Při přepadech jejich kolon nebylo usmrcení těchto vojáků častým jevem. Zejména maďarské kolony se totiž vzdávaly téměř bez boje a své šatstvo i zbraně odevzdávali ochotně. Bylo jim jasné, že by jim toto chování, vhodně vysvětlené jako pomoc odbojovému hnutí, mohlo později pomoci.

Mnohem více obětí by se našlo mezi těmi československými lidmi, kteří se stali spolupracovníky gestapa. „Podle výpovědi partyzánů bylo na našem katastru hor odstřeleno a zakopáno sedmdesát pět německých špiónů,“ uvádí kronika obce Drnovice.

Stejná kronika popisuje i jeden konkrétní případ: „Před Ploštinou u obrázku měla dřevěný domek Strušková Anna s jedním nemanželským klukem, kterého měla na službě. Za ní chodil na zálety Stanislav Smolík, rodák z Újezda, byl přívrženec Němců. Němci, jak viděli činnost partyzánů, podpláceli naše lidi, kteří pak je zrazovali. Partyzáni, jak zjistili, že výše popsaný Smolík slídí po nich, zastřelili jej i s Annou Struškovou výše popsanou.“

Další incident zmiňuje František Zámečník: „Jednou partyzáni zastřelili v horách Slováka, který se k nim hlásil. To byla chyba, oni ani nevěděli, o koho šlo.“

Ve Valašských Kloboukách existuje odnepaměti hostinec zvaný *U Hebleina*. Ani majitel neunikl řádění partyzánů. „On to nebyl žádný Němec,“ vypráví pan Zámečník, „jen přišel partyzánům podezřelý, protože měl spadeno na jednoho pytláka. Navíc měl německé jméno, a tak ho prostě zastřelili. Nic jim ale neudělal!“ U vraždy byl podle výpovědi Jana Mňáčka i jeho bratr Ladislav, který strašlivý osud Ploštiny použil jako předlohu pro svůj román *Smrt si říká Engelchen*.⁶

---

⁶ NAVARA, Luděk. (2002) *Smrt si říká Tutter*. s. 43

III. ZRÁDCI

Partyzáni usazení na Ploštině neměli strach, že by je místní lidé prozradili. Bylo jim jasné, že ti se jich ukrutně bojí. Všichni věděli, jak si poradili se zrádci z Vlachovic a Lipiny, jež své chování odnesli smrtí. Také dbali na to, aby všichni, kdo se ucházejí o spolupráci s nimi, byli řádně prověřeni. Málokdo by odhadoval, že zrada přijde zevnitř.

1. František Machů

František Machů, rodák z Újezda, neměl mezi místními nikdy dobrou pověst. O jeho životě se ví v okolí málo, neboť se oženil do Zlámance v okrese Uherský Brod. Mnozí vzpomínají, že byl lajdákem už v dětství a lepší pověst si nevysloužil ani v dospělosti.

Dříve pracoval v závodní strážní firmě Baťa; v záznamech zlínského gestapa byl veden jako důvěrník pod krycím jménem Pospíšil. Podle dokumentů začal s gestapem spolupracovat zcela dobrovolně za stanovený žold patnácti set korun měsíčně. Právě on bývá označován za radikálnějšího z dvojce konfidentů, za toho, který přemluvil Oldřicha Baťu ke kolaboraci k Němcům.

2. Oldřich Baťa

Oldřich Baťa se narodil 29. května 1920 v Brně-Komárově. Později se přestěhoval do Zlína, kde pracoval ve firmě Baťa (shoda jmen pouze náhodná). Tam se nejspíš poprvé potkal s Františkem Machů. Byl svobodný.

V době války byl nasazen ve firmě *Weiss und Freitag* v Kaffenbergu. Po návratu do Protektorátu byl zaměstnán u firmy Pípal ve Zlíně a firmy Detona v Bohuslavicích, odkud utekl v listopadu 1944, neboť způsobil nehodu železničních vagónů, které právě nakládali.

Zamířil do Zlína, kde se setkal s Františkem Machů. Tomu se svěřil se vším, co se mu přihodilo, a požádal jej o pomoc. Machů ho nechal u sebe bydlet, avšak jako protislužbu si vyžádal Baťovu pomoc na úkolech, které mu byly dávány v budově prvního mužského internátu ve Zlíně, v sídle zlínského gestapa. Baťa se prý dlouze nerozmýšlel a přikývnul. Od té doby vystupoval pod jménem Kováč.

3. Konfidenti v akci

Hlavním úkolem obou zrádců bylo navázat kontakty s partyzány a tyto zprostředkovat Němcům. Po několika drobných zákrocích byli vysláni na misi s jasným cílem – proniknout do partyzánské skupiny „Plošina“. Všeobecně se totiž tušilo, že právě tam se bandité, jak partyzány označovali Němci, ukrývají. Vyzbrojeni pistolemi značky *Steyer* se vydali směrem k Ploštině.

Zanedlouho narazili v okolních lesích na hlídku partyzánů. Ta je prohledala, odzbrojila a vyslechla. Konfidenti se svěřili, že chtějí být přijati do oddílu a bojovat na straně spravedlnosti. Byli odvedeni za velitelem Nikolajem Kostinem. Tomu se údajně zdáli velmi podezřelí kvůli své výzbroji. Jejich argumentem bylo, že zbraně získali od maďarských vojáků výměnou za civilní šaty. Navíc předložili (falešné) legitimace vypovídající o tom, že pocházejí z nedalekých vesnic. I přes pochybnosti jim bylo dovoleno zůstat na Ploštině s partyzány a účastnit se jejich akcí.

Zůstali v pasekářských staveních ve společnosti partyzánů asi dva týdny. Oldřich Baťa později vypověděl: „Za nějaký čas jsme získali důvěru velitele i partyzánů. (...) Potom byl Machů v rámci oddílu pověřen výzvědnou činností. Využil této příležitosti, vypůjčil si jízdní kolo a odjel do Valašských Klobouk zatelefonovat gestapáku Holzheuerovi do Zlína. Řekl mu vše o našem postavení a popsal, kde se skrýváme.“⁷ Lze silně pochybovat o tom, že nováček by byl pověřen tak důležitou funkcí jako je výzvědač. O telefonátu z Valašských Klobouk se ale v rozhovoru zmínil i František Zámečník. Nabízí se vysvětlení, že oddíl byl v té době již skutečně v rozkladu a bez vedení pevné ruky. To dalo Františkovi Machů možnost odjet do Valašských Klobouk.

4. Sběhnutí z oddílu

16. dubna 1945 měla projíždět před kopec Barák, ležící mezi Loučkou a Vizovicemi, německá kolona. Na její přepad byla vyslána Benjaminova skupina, do níž patřili i oba zrádci. Protože kolona ve stanovený termín nepřijela, rozhodli se partyzáni přespat v terénu. K noční hlídce byli pověřeni Machů a Baťa. Ráno už je ale nikdo z partyzánů neviděl.

---

⁷ CÍLEK, Roman. (1990) *Plošina*. s. 21

IV. NACISTIČTÍ KATI PLOŠTINY

1. Otto von Skorzeny

SS-Obersturmbannführer Otto von Skorzeny se narodil 12. června 1908 ve Vídni. Proslavil se zejména osvobozením duceho Benita Mussoliniho ze zajetí nové italské vlády v roce 1943. Stal se tak nejen obrovským hrdinou, ale také Hitlerovým oblíbencem.

V září 1944 mu byl svěřen další důležitý úkol – sestavit čtyři speciální stíhací svazy SS (*SS-Jagdverbände*) pod názvy „Východ“, „Jihovýchod“, „Jihozápad“, „Severovýchod“ a „Střed“. V osudu Ploštiny sehraje roli oddíl „Jihovýchod“.

Byl vrchním velitem mnoha stíhacích komand a jednotek SS; i toho jagdkomanda, které sídlilo ve Vizovicích a 19. dubna 1945 se vydalo spolu s jednotkou „Josef“ směrem k Ploštině. Jeho přítomnost na Moravě v době masakru nebyla nikdy potvrzena, ačkoliv byl dlouhou dobu považován za hlavního viníka vypálení valašských osad.

I proto na něj byl 26. ledna 1948 vydán Krajským soudem v Uherském Hradišti zatykač číslo 7372. Nebyl však nikdy dopaden, ačkoliv jeho vydání požadovaly po válce i Jugoslávie a Rakousko. Porařilo se mu totiž uprchnout z amerického zajateckého tábora do Španělska, kde žil v Madridu pod falešným jménem Rolfas. V důsledku studené války bylo zastaveno vydávání hledaných osob mezi západními a východními státy, což zachránilo i Ottu Skorzenyho. Zemřel v Madridu 7. července 1975 na těžkou nemoc plic; pochován je ve Vídni.

2. „Zur besonderen Verwendung-Kommando Nr. 31“

Speciální jednotka SS, takzvaný oddíl k zvláštnímu použití číslo 31, se usadila ve vizovickém zámku a působila pod velením SS-Obersturmführera, kriminálního inspektora, Ericha Wieneckeho.

Oddíl sloužil jako opěrná jednotka pro boj s partyzány a již od konce března proti nim připravoval útočnou akci. Velitel Wienecke vycházel hlavně z informací zlínského gestapa, které mělo obstarat zrádce. Pověřením Františka Machů a Oldřicha Bati byl úkol splněn.

3. Einheit „Josef“

Jednou ze součástí Skorzenyho stíhacího oddílu „Jihovýchod“ byla stíhací skupina Slovensko (*SS-Jagdeinsatz Slowakei*). Ta se skládala z jednotek „Edelweiss“, „Schneewitchen“, „Kysucká garda“ a konečně „Josef“.

Jádrem stíhací skupiny 232, známé pod krycím jménem Josef, byli instruktoři bývalé freiburské výcvikové školy divize „Brandenburg“. Přišli do Bratislavy 10. září 1944 pod vedením SS-Obersturmführera Dr. Waltera Pawlofského, moravského Němce narozeného 14. prosince 1913 v Horním Benešově na Bruntálsku, a jeho zástupce SS-Oberscharführera Ing. Kurta Wenera Tuttera, osoby s pozoruhodným osudem československého špiona. Ve slovenském hlavním městě začali nabírat tamní Němce a příslušníky Hlinkovy mládeže.

Jejich výcvik vedli jednotlivý velitelé čet. Velitel I. čty, SS-Untersturmführer Sonnenberg, dával lekce ženijní přípravě a taktiky; SS-Oberscharführer Hanke, jenž měl na starosti II. čet, byl odborným instruktorem na trhavinu; velitel III. čty, SS-Oberscharführer Puritcher, učil bojovému výcviku, střelbě a orientaci v mapě a hlava IV. čty, v té době ještě SS-Untersturmführer Kurt Werner Tutter, se soustředil na maskování, řízený rozhovor a úkoly na postřeh a pozorování. To vše jim mělo pomoci v jejich plánované záškodnické činnosti, neboť měli stanout v týlu Rudé armády a narušovat její akce zevnitř. Ještě předtím prošli i několika ostrými protipartizánskými akcemi, aby získali zkušenosti z boje.

14. března 1945, v den šestého výročí vzniku Slovenského štátu, složili cvičenci přísahu. Jednotka namířila nejdříve do moravského města Třešť, kde pokračovala ve výcviku a kde v jejich rukou našly smrt první dvě oběti – místní odbojáři Vladimír Kukrecht a Jaroslav Straka.

Počátkem dubna 1945 byla většina jednotky nasměrována do Vizovic. Sem přesídlili i Walter Pawlofski a Werner Tutter. Jakmile dorazili, byli ubytováni v místní škole a začali spolupracovat s komandem z vizovického zámku.

Společný postup zlínského gestapa, komanda č. 31 a jednotky „Josef“ měl vést k dopadení a zneškodnění partyzánských skupin v okolí i všech, kdo jim jakkoliv pomáhali. Prvním impulsem k přípravě obrovské akce proti Ploštině byl telefonát Františka Machů z Valašských Klobouk. Po té, co zrádci uprchli z oddílu, směřovali přímo do sídla zlínského gestapa, kde vypověděli vše, co během pobytu na Ploštině o partyzánech zvěděli. Akce mohla začít...

V. 19. DUBEN 1945

1. Předvečer akce

18. dubna 1945 okolo sedmnácté hodiny nastoupila jednotka Josef na nádvoří vizovické školy. Před vojáky nastoupil Werner Tutter, který plnil funkci zpravodajského instruktora, s rozkazem zúčastnit se spolu s jednotkami SS trestné výpravy proti valašské osadě Ploština, kde se podle jeho slov skrývaly partyzánské oddíly. Ty, jejich pomahače i kohokoliv, kdo s nimi vědomě přišel do styku, přikázal zavraždit. Příímý účastník akce Miroslav P. po válce vypověděl: „Potom jmenovitě vyvolal mne, Pavla V., Josefa H. a další dva nebo tři, jichž jména si už nepamatuji, celkem nás bylo šest. Oznámil nám, že zítra v dopoledních hodinách uskutečníme průzkum na Ploštině a názorně tak předvedeme, co jsme se naučili. Ostatním frekventantům kurzu nařídil pohotovost.“⁸

2. Začátek akce – Vizovice

Kolem sedmé hodiny ranní nastoupilo šest Slováků, vybraných předešlého večera, před Wenera Tuttera. Byli oblečeni ve slovenských uniformách bez hodnosti a vyzbrojeni pistolemi. Tutter k nim přidělil dva protektorátní četníky, kteří jim měli ukázat cestu na Ploštinu. Společně měli prozkoumat cestu a zjistit, zda není na nacistické jednotky nastražena kdekoliv na trase léčka. Skupinka odjedla nákladním vozidlem i s Wernerem Tutterem k blíže neurčené polní cestě. Tam jim Tutter potřásl rukou a ujistil je, že půjde s celým kursem a jednotkami SS za dvě až tři hodiny za nimi. Odjel zpět do Vizovic a skupinka se vydala na cestu.

Mezitím do Vizovic dorazili autobusem pracovníci zlínské služebny gestapa pod vedením Helmuta Heineckeho. Bylo jich přibližně třicet. V osobních vozech jeli vyšší úředníci služebny; byli s nimi k konfidenti Baťa a Machů.

Po jejich příjezdu do Vizovic byli znovu podrobeni výslechu, který vedl podle výpovědi Helmuta Heineckeho „jakýsi SS-Oberscharführer a mluvil s nimi česky.“⁹ Dá se usuzovat, že to byl Werner Tutter, neboť ten uměl nejen německy a česky, nýbrž ovládal i dalších šest jazyků, mezi nimi například hebrejštinu.

⁸ CÍLEK, Roman. (1990) *Ploština*. s. 28

⁹ CÍLEK, Roman. (1990) *Ploština*. s. 31

3. Vzhůru k Ploštině!

Všechny jednotky, které se měly podílet na vypálení Ploštiny (tj. „Einheit Josef“, „Zur besonderen Verwendung-Kommando Nr. 31“ i zlínské gestapo) se sešly na nádvoří vizovického zámku a vytvořily přibližně sto osmdesátičlenný pluk mužů, jenž se rozdělil na dvě poloviny. Skupina Jih vyrazila k Ploštině od Vysokého Pole a severního okraje Drnovic, skupina Sever postupovala od jižního okraje Bratřejova a Pozdřehova. Doprovázela je také asi padesátičlenná skupina psovodů s vycvičenými německými ovčáky. Ti všichni nasedli na auta a přes kopec Barák a vesnici Loučku dorazili do Újezda, kde došlo k prvnímu masakru.

Otec Boženy Hůšťové, František Raška, potkal vozy už na cestě. „Tatínek vedl to ráno sestru k doktorovi do Vizovic. Tím se v podstatě zachránili, ale jak mi řekl později, už v tu chvíli věděl, že se neděje nic dobrého,“ vypověděla paní Hůšťová.

Mezitím se šestičlenná skupinka členů jednotky Josef ocitla nedaleko Ploštiny. Dva četníci je ještě předtím opustili s výmluvou, že osadu musí již bezpochyby najít sami. Když už viděli ploštinská stavení, ukryli se pro jistotu do houští, neboť se partyzánů podle vlastních slov báli. Tam vyčkali do chvíle, kdy dorazili ostatní nacisté na místo.

4. První zastávka – Újezd

„Ve čtvrtek dne 19. dubna 1945 kolem jedné hodiny odpoledne ženou se k Újezdu 2 těžká nákladní auta plně obsazena SSmany. Pistole, pušky, automaty, lehké i těžké kulomety, granáty, pancéřové pěstě. V obci u hostince Jiřího Maliňáka zastavují, ozve se střelná rána, která rozzuřila psy, kteří doprovázejí opilé SSmany,“ popisuje události újezdská kronika. Ve vesnici zastavili na smluvený signál Františka Machů.

U tehdejší radnice stála maringotka, v níž pobýval brusič Ladislav Rangl z Těšova u Uherského Brodu s rodinou a švagrem Rudolfem Plfegerem. Na výzvu německého vojáka „Heraus“ vyběhli Rangl i Plfeger ven a předkládali své legitimace, živnostenské listy i povolení k pobytu v obci. Bez slova vysvětlení je ale vojáci nahnali na stranu a neprodleně zastřelili. Když se Vlasta Ranglová, máje půlroční dítě v náručí, naklonila ze dveří, aby se podívala, co se děje, kulka zasáhla

i ji. Zdeněk, druhý syn Ranglů, kterému byly dva roky, se skrčil hrůzou v rohu maringotky, kde jej naštěstí nenašli. Děti si vzal do péče místní farář P. Vladimír Růčka, posléze byly předány Okresní péči o mládež ve Vizovicích.

Jediným prohřeškem, kterým se brusiči provinili, mělo být, že o několik dnů dříve zahráli na harmoniku partyzánům, kteří se ve vesnici objevili, pár ruských písní. Byl u toho tehdy i František Machů.

Nacisté mínili v čistkách v Újezdě ještě pokračovat. Pídili se po Petru Řehovi, který byl také spolupracovníkem partyzánů. Naštěstí ale nebyl doma a nikdo z blízkých ani ze sousedů jej nevyzradil. Jeho životní příběh je ale také pozoruhodný. Po válce se totiž stal hlídačem politických vězňů v Jáchymově.

Prohledali také dům Rudolfa Juříčka a Petra Frýželky; opět bezvysledně. Nasedli na auta a pokračovali „v lovu“.

5. Druhá zastávka – Vysoké Pole

Z Újezda se německá auta přesunula v několika minutách do sousedního Vysokého Pole. Tamější události si vybavil František Zámečník: „Byl krásný jarní den, chvílku po poledni. V tom začala přijíždět německá auta. Za školkou zastavili, začali z aut vyskakovat, udělali rojnici a šli k horám. Cestou zajímali lidi, kteří pracovali na poli, zrovna hradili, sadili a tak. Ti vůbec netušili, co se děje. Neměli u sebe ani legitimace. Němci spoustu pobrali, mezi nimi třeba bratry Zichovy, Jana Machů a další. Prostě všechny považovali za partyzány. Dotlačili je na tu Ploštinu a tam většinu postříleli,“ popisuje, co má stále v živé paměti, „my ve vesnici jsme nic nevěděli. Viděli jsme za chvílku jen kouř, to už hořelo u Rašků a u Belhů. Ten můj kamarád (František Machů) se rozhodl, že se tam půjde podívat. Říkal jsem mu, co tam chce pohledávat, ale nebylo to nic platné. Nakonec tam už zůstal.“

6. Třetí zastávka – Ryliska

Ryliska, samota ležící pod Ploštinou, kde byli partyzáni od prosince 1944, padla za obět první. Bydlely zde dvě rodiny – Raškovi (č. p. 120) a Belhovi (č. p. 119). Právě jejich domy byly hlavní partyzánskou základnou. Neměli ani ponětí, že by se mohlo schylovat k jakémukoliv nebezpečí; na paseky se informace dostávaly vždy s velkým zpožděním.

a) Vzpomínky Boženy Hušťové:

„Partyzáni u nás zrovna obědvali, když dorazila spojka, nějaká Kuníčková, že jsou v Újezdě Němci a táhnou směrem k nám. Strašně jsme se vylekali. Moje nevlastní matka byla osm dní po porodu a ležela s nemluvnětem v posteli. Prosila Grišu, ať odejdou z chalupy. Mysleli jsme si, že když Němci nikoho nenajdou, zase odtáhnou a bude klid. Nevěděli, že ti dva sběhli. Chtěla jsem ještě tu Kuníčkovou vyprovodit pryč, ale než jsme stihly odejít, přišli Němci. Nejdřív se vrhli na ni. Strašně ji bili a chtěli vědět, kde je její otec. Ona už ale žádného otce neměla. Ten zrádce Baťa si ji totiž spletl s mojí sestrou, kterou toho rána tatínek vedl do Vizovic k doktorovi. Ona byla dvacátý čtvrtý ročník, a proto měla jet do Německa. Byli ale s doktorem domluvení, že jí napíše nějaký nevyhovující posudek, aby mohla zůstat doma. Tak se vlastně oba zachránili. Pak jsem jen viděla, jak křičí na matku, ať jim ukáže partyzány. Vyvlekli ji i s nemluvnětem ven. Chlapeček tu hrůzu nepřežil. Zemřel ještě při výslechu matky. Já jsem se potom snažila utéct, což se mi nakonec podařilo. Vydala jsem se do Lidečka k mé babičce a na Ploštinu jsem se vrátila až na druhý den.“

Ačkoliv nikdo z rodiny partyzány neprozradil, oba zrádci potvrdili, že jsou si jisti, že se tady partyzáni zdržovali. Vojáci chalupu vyrabovali, postříleli dobytek, ukradli slivovici, cennosti a peníze. Stavení zapálili.

b) Vzpomínky Terezie Belhové:

„Od sousedů Rašků jsem se dozvěděla, že přiběhla spojka, paní Kuníčková, se zprávou o postupu Němců na naše paseky. (...) Nejdříve jsem pomyslela na to, abych odstranila zabitou jalovici, která byla připravena pro partyzány. Partyzáni zatím už utekli do lesa a já běžela za nimi, popadla jsem aspoň kozu, abych něco zachránila. Utíkala jsem tam, kde jsem se domnívala, že nenarazím na Němce. Přesto však jsem na ně narazila. Měli nás už obklíčené na všech stranách. Donutili mne, abych se navrátila s nimi zpět. (...) Byl mi upálen jediný můj syn. Teprve měl dvacet pět let.“¹⁰

---

¹⁰ VAŇÁK, Vláďa. (1945) *Ploština*. s. 15-16

Paní Belhová netušila, že ještě předtím byl její syn František, snažíc se ukrýt na půdě, zastřelen. I z tohoto domu si vojáci odnesli, co se dalo. Vyrabovanou kořist jim nesli zajatí občané Vysokého Pole. Z pozdějších výpovědí vyplývá, že jim vojáci vyhrožovali, aby se neopovažovali sběhnout k jiné četě. Každý voják si nejspíš kradl na vlastní pěst. Prý mezi sebou vojáci dokonce mluvili česky. Mezi pamětníky převládá přesvědčení, že se jednalo převážně o sudetské Němce.

7. Konečná zastávka – Ploština

Když dorazila četa od Rylisek na Ploštinu, zdejší stavení se již svírala v obklíčení SSmanů. Při přesunu se na horizontu objevilo pět vojáků ve slovenských uniformách, kteří se beze zbraně vydali na útěk směrem k obci Drnovice. „SSmani začali po nich střílet z kulometů, ale nikoho nezasáhli, neboť slovenští vojáci byli již ukryti za kopcem. Teprve když SSmani vyběhli na kopec, Slováci poznali, že nemohou uniknout, a proto zvednuli ruce do výše na znamení, že se vzdávají. Pak byli zajati, jejich výslech trval asi 10 minut a pak odvedeni směrem k Ploštině. Co se s nimi stalo, není známo. Jejich mrtvoly se nenašly. Pravděpodobně Němci vzali vojáky s sebou živé.“¹¹ Stejně je situace popsána i v kronice Obecné školy Vysoké Pole. Tyto indicie vedou k úsudku, že se nejspíš jednalo o předsunuté slovenské vojáky z jednotky „Josef“, kteří na Ploštinu dorazili o několik hodin dříve, a o nichž od té chvíle není v dostupné literatuře ani pramenech zmínka.

Nacisté přistoupili ihned k výslechům místních pasekářů. I ti urputně zapírali, že kdy viděli jakéhokoliv partyzána. Oba zrádci ale s jistotou potvrdili, že právě v těchto staveních nocovali, jedli a pobývali se skutečnými partyzány. Ukazovali na domy, v nichž podle jejich vzpomínek měly být ukryty zbraně a jiné zásoby. Všechno, co našli, vojáci neúprosně pobrali. Pídili se po špercích, penězích, ale také slanině, uzeném masu, másle a slivovici.

Když domy vyplenili, začali stavení vypalovat. Používali k tomu speciální nový druh zápalných granátů, který si tu měli poprvé odzkoušet především mladíci z jednotky „Josef“. O schované munici již nebylo pochyb. Zbraně skryté ve stodolách, na půdách či narychlo zakopané v hnoji bez kontroly vybuchovaly.

---

¹¹ RŮČKA, Vladimír. (1947) *Ploština žaluje!*. s. 24

a) Svědectví Jana Machů

Jediným přímým účastníkem tragédie, který vypalování přežil, byl třiceti pětiletý Jan Machů, jehož svědectví bylo později zachyceno Štěpánem Cenkem v kronice Obecné školy Vysoké Pole. Nejlépe vypovídá o tom, co se skutečně toho čtvrtečního odpoledne na pasekách nad Drnovicemi dělo.

„Bylo jich všude plno. Někteří stříleli z kulometů, automatických pistolí a pušek na všechny strany do lesa, jiní stříleli drůbež a strkali ji a jiné uloupené věci do pytlů. Stavení Josefa Zichy již dohořovalo. Lidé, kteří do něho byli vehnáni, již byli asi mrtví, neboť jsme odtud neslyšeli žádného volání nebo nářku,“ svěřil své zážitky Jan Machů. V troskách domu byly nalezeny ostatky deseti lidí, které nebylo možné identifikovat. Daleko větší pozdvižení nastalo, když začal hořet Zichův včelín, neboť se z něj ozývaly výbuchy a detonace. Bylo nezpochybnitelné, že zbraně byly ukryty zde.

Jan Machů pokračuje: „U stavení Častulíkova (Hořínkova to souseda) před komorou stálo v kruhu zády dovnitř, s rukama za hlavou, asi sedm občanů z Tichova. Zahlédl jsem Vašičku a Mikla. Hned jsme se museli postavit asi pět metrů dále do kruhu jako oni. To nám bylo nařízeno česky. Tam mi přinesl můj syn Jan občanskou legitimaci. Nevím, co se stalo s tichovskými občany, neboť jsem hleděl na jinou stranu. Všem nám odebrali osobní průkazy, peněženky a drobnosti, které jsme měli v kapsách. Tušili jsme již, co nás čeká.“ Tichovských občanů nebylo sedm, ale „pouze“ pět, všichni zemřeli.

Šest mužů, jež byli vinou křivého svědectví zrádce Františka Machů označeno za partyzány, vojáci svázali mohutným řetězem do hloučku a poslali je do hořícího domu. Mezi nimi byla nejspíš i nejmladší obět Ploštiny, sedmnáctiletý František Zvonek z Vysokého Pole, který zahynul i se svým o osm let starším bratrem Josefem. Kousek řetězu se dochoval a je uložen v muzeu na Ploštině.

O osudu ostatních vypovídá dále Jan Machů: „Už mi bylo ze všeho skoro špatně, proto jsem na něho (vojáka) pohládl nějak nepěkně. Chytil mne

za rameno a zvolal: ‚Auf! Do toho okna!‘ (Častulíkového) Nezbývalo než tak učinit. Okno bylo asi jeden a půl metru nad zemí. Rychle jsem jím prolezl do světnice a tam jsem si lehl pod ním ke zdi, obličejem dolů. Ve světnici ještě nehořelo.“ Mezitím slyšel zvenčí výkřiky a výstřely, jak jeho druhy nacisté vraždili. „Za chvíli vpadl do téže světnice František Trčka. Byl asi hnán vojáky kolem stavení a vehnán do světnice. Slyšel jsem, že ze síně bylo po něm střeleno. Byl zasažen asi do týla, padl na mne, několikrát zachroptěl a skonal na mně. Voják vyběhl ze síně a hned nato padl do světnice na dosah ruky ode mě ruční granát. Nevybuchl však hned. Chytil jsem jej a hodil otevřenými dveřmi do síně,“ zaznamenal Štěpán Cenek výpověď Jana Machů. Dům začínal hořet, Jan se domníval, že uhoří v něm: „Jakoby z nějakého vnuknutí jsem se doplížil na práh světnice. Viděl jsem předsíň do komory. Vlezl jsem do ní. V komoře byla motyka a lopata. Začal jsem kopat, abych si vyhrabal kryt před ohněm. Napadlo mi však, že už není času. Chtěl jsem se tedy skrýt v hromádce bramborů. Ale pojala mne úzkost, že ani tam nebudu uchráněn. Zase jako z vnuknutí jsem si pokryl hlavu plechem a plížil se z komory do síně a na násypy. Tam již vše hořelo, ale pohyboval jsem se při zemi, takže mi dým tolik nevadil. Na násypech jsem si uvědomil, že již je kolem tišeji než dříve. Pod násypem bylo hnojiště s močůvkou. Skutálel jsem se do něho a kolem násypů jsem se dostal za stavení do zahrady. Tam již nebylo střeženo.“ Postupně se Jan Machů, otec čtyř děvčat a čtyř chlapců dostal až do houští na kraji lesa, kde vysílením usnul. Domů do Vysokého Pole se dostal až kolem jedné hodiny po půlnoci. Ostatní to štěstí neměli.

b) Únik Františka Šašiny

I Františku Šašinovi se podařilo z místa hrůzy utéct, zmizel nepozorovaně ještě před tím, než jej Němci stihli nahnat do ohně. „Když už domy hořely, Němci řekli, že nám dávají pět minut a pak půjdeme do ohně. Viděl jsem, že důstojníci si nalévají ukradenou slivovici a vzájemně si přiřukávají.“¹² Mezi nacisty tak začal nastávat nemalý zmatek, neboť již bylo

---

¹² CÍLEK, Roman. (1990) *Ploština*. s. 42

znát, že jsou značně pod vlivem alkoholu. František Šašina příležitosti využil a spolu se svým kamarádem Janem Polčákem z Drnovic utekli do lesa. Jeho dům zkáze neunikl, zahynulo v něm dalších šest osob.

c) Poslední oběť – Anastázie Zichová

Když už vojáci mysleli, že mají dokonáno, shromáždili se na okraji osady. Tam narazili na ženu, která se zalykala slzami. O jejím osudu diskutovali stranou od ostatních SS-Obersturmführer Werner Tutter a SS-Untersturmführer Sonnenberg. Poté zavolali ženu k sobě a ptali se jí, co bylo ukryto ve stodole, která patřila k jejímu domu. Právě z ní bylo slyšet nejsilnější detonace. Podle výpovědí očitých svědků nebyla Anastázie schopna ani odpovědět. Poté dal Tutter posunkem rozkaz jednomu ze svobodníků, aby se o ni „postaral“. Odvedl ji za stodolu a po chvíli se vrátil sám. Tak se stala Anastázie Zichová jedinou ženou, která zahynula přímo na Ploštině.

8. Odchod nacistů

V kulisách dohasínajícího ohně a všudypřítomného nářku se nacistické jednotky daly na ústup. Vojáky stále doprovázelo asi deset místních mužů, kteří jim museli pod výhrůzkou smrti nést nakradené potraviny, cennosti a šaty. Nejlépe situaci popisuje opět kronika Obecné školy Vysoké Pole: „Na dvou vozech vezli obilí, zabité vepře, drůbež i králíky a za vozy hnali několik kusů hovězího dobytka. Zdálo se jim však asi ještě málo kořisti, proto ještě ve vesnici ukradli p. Františkovi Mozgovovi č. 46 sádlo, med, slivovici, 8000,-K, psací stroj a dvě jízdní kola.“ Nacisté byli notně opilí a při průchodu Vysokým Polem zpívali oslavné německé písně. Nad vesnicí, na místě zvaném *Ohřeblík*, se konečně setkali s auty, která je měla vyzvednout. Živý dobytek proto nechali u obyvatel posledních domů ve vsi. O ostatní kořist se ale začali příslušníci gestapa vášnivě hádat s ostatními vojáky.

Zrádce Oldřich Baťa po válce vypověděl: „Také František Machů si nesl větší množství jídla, které vůbec nechtěl pustit z ruky a střežil si je po celou cestu domů. Já sám jsem ukořistil asi tříkilový kus slaniny, který mi však při naskakování na auto vytrhl z ruky jeden z esesáků.“ Tolik činily odměny. Ještě ten večer se prý v sídle zlínského gestapa, kam byli odvedeni i oba zrádci, konala velká hostina.

9. Návrat přeživších na místo činu

Ti, kteří přežili, se do pozdního večera schovávali v lesích, neboť měli strach, že hrůza ještě neskončila. Nevěděli, kdo z jejich blízkých je na živu.

Na místo tragédie se vrátili většinou až na druhý den. Dvacet čtyři obětí nacistického běsnění nebylo možné identifikovat. Mrtvé pozůstalí poznávali jen podle neshořelých kousků oděvu, zlatých zubů a dalších nepatrných indicií. Těla byla dána do jedenácti rakví a 23. dubna 1945 uložena do společného hrobu na újezdském hřbitově.

10. A kde byli partyzáni?

Jak vyplývá z výše uvedeného, mezi oběťmi Ploštiny nebyl ani jeden partyzán. V okamžiku, kdy spojky přinesly zprávu, že se nacisté blíží k Ryliskám a Ploštině, se partyzáni bez prodlení odebrali pryč. Ploština je i dnes obklopena hustými lesy, v nichž se dokáží vyznat pouze místní. Toho partyzáni využili a našli si své skrýše. Z nich celému incidentu přihlíželi. Všeobecně převládají dva názory na chování partyzánů 19. dubna 1945.

a) Partyzáni neměli a nemohli Ploštinu chránit

Argumentem, který uvádějí zastánci partyzánského chování, je, že partyzáni byli jednoduše v nepoměrné menšině a proti takové síle, jakou dokázaly vyvinout stovky nacistických vojáků a psovodů, navíc plně vyzbrojených tehdy nejmodernější technikou, neměli nejmenší šanci. To je pravda.

Navíc se tvrdí, že by se zranění jednoho Němce rovnalo vypálení jedné okolní vesnice. Zkáza prý měla dolehnout na Drnovice, Vysoké Pole, Tichov a ostatní vsi v okolí. Jak se později ukázalo, to bylo v plánu i bez toho, že by byl usmrcen nějaký nacist. Navíc vypalování jiných nezmiňovaných blízkých osad pokračovalo i tak. Došlo na Prlov, Vařákovy paseky a několik stodol v Loučce.

Těsně před celou tragédií plánovali podle některých výpovědí pamětníků ploštiňští partyzáni velkou akci, a proto téměř polovina oddílu odešla i s municí jinam. Přesto na Ploštině stále zůstávaly obrovské zásoby

nakradených zbraní, které loudili i od místních, jež měli například zásoby ještě z první světové války. Faktické informace o těchto událostech, které by spekulace ukončily, ale chybí.

Obhájci partyzánů často dále uvádí, že by bylo v podstatě zbytečné, aby se vzdali, neboť by pak nemohli dále vykonávat svou činnost a pomáhat při osvobození. Kdy chtěli ale s pomocí začít, když ne necelé tři týdny před koncem války?

b) Partyzáni zradili Ploštinu

Druhý tábor pamětníků a potomků obětí si je jist, že se partyzáni zachovali zbaběle. Někteří dokonce tvrdí, že v době vypalování leželi opilí nad strání a pořádně nevěděli, co se kolem děje. Těžko hodnotit, zda takové výpovědi neovlivňují z velké míry emoce.

V očích mnoha pohasl všechn jejich zbývající lesk. Vždyť sledovali, jak jsou jejich hostitelé vražděni. Dívali se na násilnou smrt lidí, jež riskovali každodenně své životy, aby partyzánské oddíly mohly na pasekách poměrně klidně přežívat. To pobuřuje místní dodnes. Cítí to jako křivdu.

Stěpán Cenek, kronikář Obecné školy Vysoké Pole, vnímal situaci krátce po válce takto: „V poslední chvíli byli (partyzáni) upozorněni na blížící se nebezpečí. Rozhodli se, že se pokusí dostat se po skupinkách bez boje za zužující se kruh nepřátel, aby prý se tito nemstili na pasekářích a obyvatelích blízkých vesnic. Pasekáře však nevzali s sebou, ale ponechali je osudu.“

Nesporné je, že i kdyby se partyzáni snažili zasáhnout, neměli by nejmenší šanci. Jak bylo ale možné podlehnout iluzi, že pasekáři přežijí bez újmy, když německé postupy v podobných případech byly vždy nekompromisní a lidé to věděli? Nacistům nikdy nezáleželo na tom, kdo byl a kdo nebyl partyzán. Měli nařízeno použít vyhlazovací způsob a tak také učinili. Proč se nikdo z partyzánů nepozastavil nad tím, že z oddílu o dva dny dříve dva více než podezřelí Češi sběhli?

Nebudou-li tyto a další otázky zodpovězeny, nelze chování partyzánů objektivně soudit.

VI. DOHOŘÍVÁNÍ BOJŮ

1. Loučka

Loučka leží na úpatí kopce Barák, který je přímou spojnicí na cestě z Újezda do Vizovic. Projížděli tudy tedy všechny jednotky směřující k Ploštině, čehož si byli partyzáni velmi dobře vědomi. Nejednou zde podnikli proti německým jednotkám akci, za což nesla následky obec Loučka. V neděli 22. dubna 1945 v odpoledních hodinách sem dorazilo gestapo s plánem vypálit místní domy a vyvraždit obyvatelstvo. Muži byli odvečeni do hospody, ženy a děti uvězněny v jednom z domů. Velitel gestapa se ale rozhodl vyjednávat o způsobu likvidace s tehdeším starostou, panem Hlavičkou. Tomu se podařilo dojednat, že se vypálí sedm usedlostí, jejichž majitelům bude odebrán všechn majetek. Roli prý sehrál i fakt, že byla v obci pálenice pana Andryše, jejíž sklady Němci vybrali do slova do poslední kapky. Nakonec bylo skutečně vypáleno sedm hospodářských budov a pobráno vše, co mělo alespoň minimální cenu.

2. Prlov

Po krátkém odpočinku ve Zlíně a ve Vizovicích se v hrůzném vraždění pokračovalo dál. Jestliže na nedaleko ležící Ploštině byli vojáci z jednotky „Josef“ spíše v pozadí Němců, v Prlově, kde se skrývalo další jádro brigády Jana Žižky i s jejím hlavním velitelem D. B. Murzinem, sehráli hlavní roli právě oni.

Ani v příběhu Prlova ale nechyběl český zrádce. Byl jím šestnáctiletý Alois Oškera ze Všeminy. Začal spolupracovat se zlínským gestapem a stejně jako Bařa a Machů na Ploštině, byl i on nasazen jako vyzvědač přímo do nitra partyzánského oddílu a při jedné z jeho akcí sběhl.

22. dubna 1945 byli na rozkaz Wenera Tuttera posláni na výzvědnou akci do Prlova dva Slováci z jednotky „Josef“. Vydávali se tedy podle ověřeného scénáře za sběhy, kteří hledají pomoc mezi místními. Narazili na dvaadvacetiletou Marii Růskovou, která právě putovala ze Zlína ke svým rodičům do Prlova. Na první pohled zuboženým Slovákům uvěřila jejich příběh a přivedla je do Prlova.

Už 23. dubna brzy ráno byl Prlov obklíčen asi šesti sty nacisty. Obyvatelé byli vyvečeni ze svých domovů a zahrnání do místního hostince. Tam probíhaly výslechy vedené Wernerem Tutterem. Alois Oškera usvědčoval všechny, kdo přišli do styku s partyzány, zatímco slovenští vyzvědači udali kohokoliv, kdo jim byl ochoten poskytnout pomoc. Tak došlo i na Marii Růskovou, která byla dokonce označena za milenkou jednoho partyzána. Proto musela jít v čele průvodu s košíkem plným zápalných granátů. Ty byly nacisty házeny do domů, do nichž naháněli občany Prlova. Tentokrát nešetřili ženy ani mladistvé. Celková bilance – osm vypálených domů, patnáct mrtvých, z toho pět žen.

Walter Pawlofski si vzal na starosti ostatní vesničany. Byli zavlčeni do staré školy sousedního Pozděchova, kde jim přečetl bravurní češtinou rozsudek. Kromě fyzického týrání, okrádání a psychického teroru se lidem tady „nic“ nestalo.

Ještě ten den se nacistům podařilo odhalit tři místní příslušníky partyzánské skupiny. Tomáš Heto, Leopold Štach a Antonín Ondrášek byli nejdříve surově zbiti a poté oběšeni u nedalekého Bratřejova.

3. Vařákovy paseky

Vařákovy paseky leží necelé dva kilometry od Ploštiny. Dnes již neexistující pasekářská osada čítala deset obytných chalup, v nichž žilo padesát šest obyvatel. Stala se poslední zastávkou zlínských a vizovických katů na Valašsku.

2. května 1945 dorazil zlomek oddílů i sem; podle některých svědectví zde byla nacistická jednotka tvořena pouhými osmnácti muži! Ti postupovali podle ověřených schémat. Partyzány nenašli, místní mučili; chalupy pálili. Popelem lehla všechna stavení, místní byli odvlčeni do Valašské Polanky. Prý museli ujít téměř třiceti kilometrovou trasu pěšky. Tři muži a jedna žena, Růžena Šopová, původem z Prlova, byli posléze zastřeleni u Hošťálkové na Vsetínsku.

4. Osvobození

2. května byl kraj osvobozen rumunskou armádou. Lidé se pod dojmem hrůz, jež se staly v okolí, ještě těsně před tím schovávali do lesů a žili v naprosté panice. Měli důvod. Podle zápisků nalezených ve vizovickém zámku měly být 4. května vypáleny vesnice Loučka, Újezd, Vysoké Pole, Drnovice a Tichov.

VII. TRESTY A MILOSTI

1. Osud zrádců

Nejen oběti Ploštiny si mohli Baťa a Machů připsat na své konto. 27. dubna 1945 byli na základě jejich udání zastřeleni ve zlínském bytě drogisty Hájka ve Kvítkové ulici partyzán Kubina a dr. Spitz.

Poté se už snažili dostat co nejrychleji z Valašska. Spolu s vrchními představiteli zlínského gestapa se 2. května 1945 vydali na cestu vstříc Američanům, neboť nechtěli za žádnou cenu padnout do rukou Rudé armády. Dále se jejich cesty už navždy rozpojují.

a) Oldřich Baťa

Část zlínské výpravy se skutečně dostala v Písku do zajetí Američanů, jejich nedbalost ale dovolila Oldřichu Baťovi uniknout. Pěšky se vydal do České Třebové, kde narazil na skupinku Řekyň, navracejících se do vlasti. S nimi se vlakem svezl až do Bělehradu. Odsud chtěl údajně uprchnout s falešnými repatriačními průkazy do Řecka, ačkoliv to sám později popřel. Každopádně se (ať už z vlastní vůle či z nařízení Velitelství shromaždiště válečných zajatců a internovaných v Bělehradě) ocitl koncem června zpět v Československu a přihlásil se u zlínské veřejné bezpečnosti.

Následně byl vyslýchán, avšak je zřejmé, že neprozradil celou pravdu. Snažil se většinu viny svalit na nezvěstného Františka Machů. 30. srpna 1945 byl postaven před lidový soud ve Zlíně. Ve čtyřhodinovém soudním přelíčení nic nezapřel ani ničeho nelitoval. Poté vyslechl verdikt – smrt oběšením bez možnosti odvolání.

Kolují spekulace, že byl Baťa pouhou loutkou v rukou Františka Machů. Dokonce se objevilo tvrzení, že si v předvečer své smrti nechal k sobě zavolat svou setru, které svěřil, že tu noc, kdy sběhli s Františkem Machů z partyzánského oddílu, chtěl jít pouze za nějakou dívkou. Je-li to pouze další z mnoha fám, které kolem Ploštiny kolují, nebo skutečnost, už zůstane nejspíš historickým tajemstvím.

b) František Machů

O osudu Františka Machů se dlouhá léta vedly a mnohdy stále ještě vedou spory. Dokonce se objevily názory, že je stále naživu. Podle některých pamětníků se v devadesátých letech vrátil na místo činu a pobýval krátce pod falešnou identitou v Újezdě. To je ale omyl. Jeho smrt byla potvrzena daleko dříve. Objasnili ji na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let Antonín Macháň, který našel zvláštní složku obsahující cenné dokumenty. Vypovídají o tom, že autobusu, v němž jeli utečenci ze Zlína, se zmocnila brigáda jihočeských odbojářů zvaných „Táborité“. Několik pasažérů vyvěkli nedaleko Klučenic na Milevsku ven a v lesíku Klíčným je zastřelili. Byl mezi nimi i František Machů s manželkou, což potvrdila pozdější exhumace.

2. Osudy nacistických generálů

Křivda spáchaná na valašských osadách a vesnicích ukazuje více než cokoliv jiného, že v podobných situacích jde při následném vyšetřování ze všeho nejméně o spravedlnost. Všechny nacistické špičky, které se zapříčinily o tragédii Ploštiny a ostatních osad, unikly spravedlivému rozsudku a mnohdy dokonce spolupracovaly s komunistickým režimem. S režimem, který se snažil ze všech sil nahlas proklamovat, jak bytostně nenávidí nacismus a jak pomstí všechny, kvůli nimž trpěli lidé naší republiky. Za tak silná slova však skrývali pouze své zvrhlé a mnohdy morálně podobně zbabělé skutky, jako se děly na sklonku války.

a) Osud Otty von Skorzenyho

Otto von Skorzeny padl na konci války poblíž Salzburgu do zajetí Američanů. O dva roky později, v roce 1947, byl v Dachau obviněn za operace provedené během války, později byl však zproštěn viny. Do 26. července 1948 byl umístěn v internačním táboře Darmstadt. Toho dne se ale rozhodl utéct. Ještě před tím byl podroben několika výslechům, v nichž důrazně popřel, že by se účastnil jakýchkoliv akcí na Valašsku. Přiznal pouze, že 10. dubna 1945 projel naším územím.

Téměř ve všech výpovědích členů zlínského gestapa, mužů ze zvláštního komanda č. 31 a jednotky „Josef“ je ovšem osobní přítomnost Skorzenyho ve Vizovicích hlasitě zdůrazňována. I pamětníci mluví o tom, že Skorzeny bezpochyby na Valašsku byl. V tomto případě se ale skutečně jedná nejspíš o prostou lež. Velitelům i všem zúčastněným by přítomnost tak vysoce postaveného představitele nacistické hierarchie přišla vhod, neboť by tak většina zodpovědnosti padla právě na něj. A prostí lidé rádi a ochotně podlehnou pověrám, že právě tady se zdržoval Hitlerův oblíbenec, který zmařil životy jejich blízkých i jich samotných.

I přesto je zarážející, že tento muž unikl bez větších problémů. Jak již bylo řečeno, podařilo se mu v klidu dožít ve Španělsku, kde se stal pod jménem Moukhabarat egyptským špiónem spolupracujícím na utváření Egyptské tajné služby.

b) Kurt Werner Tutter

Ve stínu nových faktů, které v posledních několika letech odhalil novinář Luděk Navara, se zdá být konečně jasné, kdo byl hlavním viníkem masakru na Ploštině a v Prlově. Kurt Werner Tutter.

Ještě v roce 1945 se mu podařilo uprchnout z Československa, americké armáda jej ale o rok později dopadla a předala zpět. 28. dubna 1948 byl sice v Bratislavě souzen, obžaloba v těchto procesech ale kupodivu nedokázala prokázat jeho účast na masakrech. Přesto jej trest neminul; pykal pět let v uranových dolech za poškozování vojenského úsilí spojenců.

30. března 1951 podal žádost o propuštění z výkonu trestu a odsunutí do západního Německa, neboť tam žila jeho manželka Ilsa. Mezitím s ním stihla navázat kontakty StB. Ta zařídila, aby prezident Zápotocký jeho žádosti o rok později vyhověl.

Usadil se i s rodinou v bavorském Kötzingu, kde se stal váženým občanem, členem městské rady i vedoucím spolku německých vyhnanců z Československa. Záhy začal vykonávat pod krycím jménem Konrád II špiónskou činnost pro Československo. Jeho úkolem bylo získávat poznatky k systému odposlechů západoněmecké rozvědky a udržovat s ní styky.

K tomu měl ideální podmínky, neboť od roku 1961 pracoval v nově vystaveném odposlouchávacím pracovišti v Hohenbogenu, jež spadalo do tak zvaného „systému včasného varování“. Díky vynikající znalosti češtiny bylo jeho úkolem odposlouchávat československé vysílání i školit v českém jazyce německé vojáky, kteří měli být nasazeni na východní hranici. Tato činnost mu umožňovala nahlédnout do struktur německé kontrarozvědky více než podrobně.

Detaily o jeho minulosti vyšly najevo v roce 1962 v procesech v Banské Bystrici. Týkaly se příslušníků nacistické teroristické skupiny „Edelweis“. Vyšetřovatel tehdy uvedl, že je Tutter zodpovědný za čtyřicet čtyři vražd na Slovensku a čtyřicet osm vražd především na Ploštině a v Prlově. I všechny jeho další prohřešky, které nebyly u soudu v roce 1948 ani zmíněny, byly vyjmenovány nyní. Ve stínu těchto faktů tajná bezpečnost uvažovala o tom, že s Tutterem nadobro přeruší spolupráci. Vládní komise chtěla celý skandál zveřejnit v listu *Obrana lidu*. Současně se ozvala německá strana z Ústředního úřadu pro objasnění zločinů nacionálního socialismu v Ludwigsburgu, jež požadovala vydání dokumentů o něm.

Vše nakonec rozhodl zástupce generálního prokurátora. Prohlásil, že se trestní stíhání přerušuje. V reakci na to odmítlo tehdejší ministerstvo vnitra jakékoliv materiály Němcům vydat. Tutter pokračoval dál ve své dosavadní činnosti možná i proto, že jej československá bezpečnost jednoduše vydírala vydáním zmíněných dokumentů do Ludwigsburgu.

Spolupráci s ním StB ukončila v roce 1969, neboť jeden z bývalých pracovníků StB emigroval do Německa a dostal se s Tutterem do přímého kontaktu. Československo se bálo prozrazení, a proto styky s ním okamžitě přerušilo. Krylo jej však až do jeho smrti v roce 1983.

Až v roce 2000 se případ opět otevřel. Česká policie tehdy připravovala návrh na podání žaloby proti dvěma úředníkům bývalé ČSSR Jaroslavu Davidovi a Jaroslavu Klímovi, nyní penzistům, kteří Tuttera kryli a nepředali jeho spis do Německa, jež o něj několikrát žádalo. V roce 2001 vydal Obvodní soud pro Prahu 7 verdikt – případ byl promlčen. Jaroslav David, který ve sporu pokračoval, byl 19. února 2003 osvobozen zcela.

c) Walter Pawlofski

Dá se říci, že Walter Pawlowski měl po válce štěstí, že se kdy setkal s Wernerem Tutterem. I o něm se vědělo, že byl přímým účastníkem a především organizátorem masakrů na Ploštině a v Prlově, ale kdyby bylo prozrazeno jeho jméno, vyšla by najevo i pravda o Tutterovi, což československá státní bezpečnost nehodlala riskovat. I když mu bylo přičteno devadesát dva vražd.

Sudetský Němec pocházející z Horního Benešova se po válce usadil také v Bavorsku, konkrétně v Mnichově. Byl jedním z okruhu odsunutých Němců, kteří se v Německu podíleli na vydávání časopisu *Freudenthaler Ländchen (Bruntálská zemička)*. V něm mu až do roku 2002, kdy zemřel, každoročně vycházelo přání k narozeninám.

3. Konec jednotky „Josef“

25. dubna jednotka „Josef“ z rozkazu svého velitele zanikla. Někteří řadoví členové měli být ještě posláni do podzemního boje na Slovenko, kde měli navázat kontakty s údajnými dvěma sty nacistickými agenty a podporovat fakticky již poražené Německo. K reálným činům ale nedošlo. Vojáci se většinou snažili dostat do amerického zajetí. O jejich dalších osudech není mnoho informací.

4. Osud partyzánů

Ti, kteří nechali Ploštinu 19. dubna 1945 vlastnímu osudu, z okolních lesů raději rychle zmizeli. Údajně se velkou měrou zasloužili o osvobození kraje, pomáhali ve Zlíně, Vizovicích i jiných obcích. Každopádně se 6. května účastnili slavnostního nástupu na náměstí Míru ve Zlíně při příležitosti oslav osvobození.

Po skončení války zůstalo mnoho členů partyzánské skupiny Jana Žižky v Československu. Jeden z Rusů, pobývajících dříve na Ploštině, se oženil do Otrokovic, Jugoslávec si našel manželku v Želechovicích. Většina z nich měla z návratu do Ruska strach, neboť tam panovaly skutečně bídny poměry, a jak se později potvrdilo, Sovětský svaz a všechny jeho satelity začínaly silně brojit i proti vlastním slavným hrdinům druhé světové války.

5. Osud Ploštiny

Ti, kteří Ploštinu přežili, netušili, že nejkrušnější chvíle jejich života je teprve čekají. Ztratili střechy nad hlavou, veškeré hospodářství, celoživotní úspory a hlavně radost ze života. Stali se bezprizorními sirotky a vdovami.

Na Ploštinu se již většina z nich nevrátila. Dřívější pasekářská osada se totiž stala místem strachu a bolestných vzpomínek. Až čtyři měsíce po vypálení, 19. srpna 1945, zde byla vykonána smuteční tryzna za účasti stovek lidí, mezi nimiž byl i tehdejší náměstek předsedy vlády Josef David a několik dalších vrcholných představitelů poválečné politiky.

Traduje se, že ještě o pár let později, když byly na Ploštině kopány základy několika nových domů, ze země doslova vyskakovaly ostatky mrtvých. Tyto domy sice stály téměř v místech bývalých dřevěných stavení a někteří jejich majitelé měli v úmyslu žít i nadále na Ploštině, dnes už ale příbytky slouží jen jako víkendové chalupy. V jedné je umístěno muzeum Ploštiny.

V roce 1975 tehdejší komunistický režim rozhodl postavit na stráni nad osadou monumentální národní kulturní památník odboje, který má oslavovat především padlé vojáky osvobozeneckých vojsk, padlé partyzány a padlé občany okresu Zlín. O deset let později byla mezi pět pilířů památníku zasazena socha sovětského partyzána a dílny prof. Vincence Makovského. V současné době je v plánu kompletní rekonstrukce těchto objektů a vytvoření poněkud důstojnějšího pietního místa.

6. Osud přeživších

Ti, kteří neštěstí 19. dubna 1945 přežili, se s tragédií smířit nedokázali. Jan Machů, jenž se zázrakem zachránil únikem z hořícího domu, ve stáří běhal po okolních lesích a volal mrtvé přátele. Ostatním mívali noční můry o upálených příbuzných, podléhali psychickým neurózám a paranoie.

Ani mladí hoši, jež se přidali k partyzánům, většinou nedopadli nejlépe. Ihned po válce byli přinuceni nastoupit tvrdý vojenský výcvik. To potkalo i pana Zámečníka: „Původně jsem měl sloužit jenom půl roku, ale nakonec se to nějak protáhlo na celé dva. Tak jsem měl celé mládí pryč. Nejdřív válka a potom vojna...“

a) Světlana

Díky své prozřetelnosti unikl František Zámečník jinému nebezpečí, jemuž mnoho jiných bývalých partyzánů podlehlo. Světlaně.

Komunisté měli strach z kohokoliv, kdo by mohl ohrozit jejich výhradní postavení v obnovujícím se státě. Útočili nejen proti své opozici, ale také proti lidem z vlastních řad. A tak logicky brzo došlo i na válečné hrdiny a prosté lidi, kteří během okupace riskovali vše. Mezi ně patřily i stovky Moravanů, kteří ještě nedávno byli oslavováni jako ti, kteří pomohli zachránit vítězství. Důvod byl prostý. Tak jako zavřeli do lágrů československé letce a veterány, chtěli mít pod kontrolou i prosté obyvatelstvo. Věděli moc dobře, že právě v kraji, který si stále velmi dobře pamatuje na hrůzy konce války, je spousta statečných lidí, jež mají chuť, sílu i odhodlání bit se za osud vlastní země. Věděli o těchto lidech a měli z nich strach. Rozhodli se proto zúčtovat s nimi jim tolik vlastním způsobem.

Z těchto důvodů došlo k šestnácti uměle vykonstruovaným procesům, které vzešly ve známost pod označením Světlana. V nich bylo souzeno přes čtyři sta důvěřivců, kteří se nechali zlákat důmyslně promyšlenou zradou komunistů. „U nás bylo několik mužů, kteří vstoupili do Světlany,“ vypráví František Zámečník, „všichni mě lákali, slibovali, že bych se dostal do Francie. Když jsem po válce pracoval u Bati ve Zlíně, bydlel jsem tam, kde jsou dnešní internáty. Jednou za mnou přišel na vrátnici takový chlapík a vyptával se mě, jestli vím něco o Světlaně. Tvrdil mi, že on je jejím členem a že potřebuje získat nějaké zbraně. Prý věděl, že já mám ještě nějaké z Ploštiny. Já s tím ale nechtěl mít nic společného. Řekl jsem mu, ať mi ukáže občanku, abych věděl, kdo to je. On se ale vymlouval, že ji u sebe nemá a že se u mě ještě teda zastaví. Už se naštěstí nikdy neukázal.“

To nejsou ale jediné zážitky, které má František Zámečník se Světlanou spojeny. To, že udělal správně, mu bohužel později potvrdila rodinná tragédie, kterou popsal: „Dokonce i můj bratr Karel se nechal nalákat a přemlouval mě, ať se zapojím s ním. No a ani ne rok potom už s nimi začaly ty obrovské procesy. Většina chlapů dostala po deseti letech za mřížemi, ale můj bratr byl mezi těmi, které stihl trest smrti. Nebylo mu ještě ani třicet.“

b) Partyzánské odměny a důchody

Paragraf 1 zákona číslo 34/1946 Sb. vymezil záhy po válce pojem „československý partyzán“. Tímto titulem se mohl honosit každý kdo bojoval proti nepříteli nebo vyvíjel záškodnickou činnost, kdo v souvislosti s takovou činností přišel o život, těžce se zranil nebo životu nebezpečně onemocněl a kdo vykonal hrdinský čin nebo se zasloužil o jednotku vynikajícím způsobem.

Tento zákon dále hovoří v § 5 o potvrzeních pro výše zmíněné občany. Ta vydávalo ministerstvo národní obrany osobám, které o ně žádali a vyhovovaly stanoveným podmínkám. Potvrzení se vztahovalo i na pozůstalé.

Odměny a zvýhodnění účastníků domácího odboje poté dopodrobna řešil zákon číslo 255/1946 Sb.

Bohužel ani tyto normy neučinily spravedlnosti za dost. Mnohým pozůstalým byl sice přiznán tak zvaný partyzánský důchod, který jim částečně pomohl řešit svízelnou situaci, mnozí partyzánští pomahači ale zůstali opomenuti. Problém byl s vydáváním osvědčení o partyzánské činnosti. K tomu bylo zapotřebí dostatečného počtu svědectví, která se mnohdy nepodařilo získat. Další komplikací bylo, že fond, z něhož se peníze vyplácely, fungoval jen po určitou dobu a ti, kteří v tomto období nestihli požádat o vyplácení dávek, nedostali posléze nic.

Často docházelo i k tomu, že peníze obdrželi ti, kteří na ně neměli žádné právo. Věděli ale, jak o ně požádat a jak svou smyšlenou činnost dokázat, a proto bez ostychu čerpali ze společné kasy.

Kritik může namítnout, že o peníze v takových příbězích přece nejde, že tito lidé bezkonkurenčně vyhráli v morální rovině. To je samozřejmě pravda stejně jako to, že o peníze jde vždy až v první řadě. V poválečné době, kdy lidé skutečně trpěli nouzí, by jim přišla každá koruna vhod. Navíc pocit křivdy a trpkosti v mnohých přežívá dodnes.

A tak ti, kteří se sociální pomoci nedočkali, dodnes podezřívají ty druhé, že si ani zdaleka nezasloužili peníze, které dostali. A ti, kteří dávky obdrželi, o těch ostatních často mluví se znatelným opovržením v hlase, domnívají se, že jim jejich nevysoké přilepšení pouze závidí.

VIII. ZÁVĚR

Lidská paměť bývá většinou milosrdná. Uchovává to příjemné a do pozadí zatlačuje okamžiky bolestivé. Ne však vždy. Tak osudové a zásadní chvíle, jako byly ty z valašských pasek konce druhé světové války, nelze smazat.

Soudit, kdo byl hlavním viníkem všech hrůz tragického dubnového čtvrtku, se neodvažuji. Byli partyzáni skutečně jen bandou opilých násilníků, jejichž přínos byl pro kraj pouze negativní? Nebo byli jedněmi z těch, bez nichž by se německá hrůzovláda hroutila mnohem dříve? Uvedu raději názor pana Zámečníka, který vše zažil: „Činnost partyzánů měla na okolí nezpochybnitelný morální dopad, její faktický výsledek byl ale minimální. Dneska na ně jen každý nadává, že to byla banda ‚ožralých‘ chlapů, ale to také není úplná pravda. Na lidi měli prostě obrovský vliv a dávali jim velký kus naděje ve vytoužený konec války.“

Celý příběh Ploštiny je dokonalou ukázkou bezchybné nespravedlnosti. Lidé, kterým vypalování osad zničilo celé jejich životy ať už tím, že v nacistických rukou našli smrt, nebo tím, že tyto události zcela zásadně ovlivnily jejich osudy, se nikdy nedočkali zadostiučinění. Finanční náhrady, jež někteří obdrželi, za ně považovat skutečně nelze. Tito obyčejní lidé upadli v zapomnění. Namísto toho byli oslavováni partyzáni, protože se to komunistickému režimu hodilo. Tomu režimu, který tiše podporoval nacistické velitele, jež měli Ploštinu, Prlov i Vařákovy paseky na svědomí. Ti se v bohatství, klidu, pohodě a spokojenosti dožili vysokého věku a za své skutky nikdy nepykali. Paradoxně lze říci, že za jejich skutky pykali valašští pasekáři.

Při psaní této práce se potvrdil známý fakt, že historie se dá vyložit nekonečně mnoha způsoby. Každý pamětník, kterého jsem se tázala na jeho vzpomínky, mi určité situace vykreslil vždy po svém a až po tom, co jsem jich vyzpovídala několik, jsem si mohla sestavit svůj, snad objektivní, obrázek celé situace.

Další komplikací, jíž jsem musela při psaní čelit, byl nedostatek nezaujaté literatury. O Ploštině sice bylo vydáno již několik brožur a knih, ty byly psány ale buď těsně po válce, kdy v lidech stále přežíval notný patos, nebo před rokem 1989, a proto byla jejich hlavním tématem oslava sovětských partyzánů. V knize *Z bojů za*

svobodu na jihovýchodní Moravě, jejímž autorem je Josef Příkryl, není například logicky ani zmínka o Werneru Tutterovi nebo Walteru Pawlofském. Jako hlavní nadřízený ve vizovickém zámku a strůjce veškerého dění je představován údajný SS-Hauptsturmführer von Malinowski, o jehož existenci se ale nikde jinde nemluví. Je jasné, z jakého důvodu.

I proto jsem se dala raději na cestu pátrání ve vzpomínkách místních obyvatel, v kronikách, ale i v nejnovějších titulech. Bohužel jsem narazila na to, že spousta důležitých materiálů o nacistické okupaci, gestapu a německých jednotkách je uchovávána v pro mě hůře dostupném Moravském zemském archivu v Brně a ne ve Státním okresním archivu na Klečůvce, jak jsem očekávala.

Toto hledání mi ale přineslo skutečně hodně. Dozvěděla jsem se nespočet cenných informací o kraji, v němž od narození žiji, odhalila jsem spoustu z mentality místních. Pochopila jsem, jak těžké je odolat nátlaku síly a strachu a jak jednoduché je zradit. Doufám, že podobný přínos bude text představovat i pro jeho čtenáře.

Nejvíce mě zaujaly rozhovory s pamětníky. Při nich jsem si uvědomovala, že přede mnou neseděli pouze staří lidé, lovící už poněkud déle v paměti mnohá jména a události, ale lidé neskutečně výjimeční. Lidé, kteří tvořili pravou historii. Lidé, kteří jsou mnohem většími hrdiny než mnozí oslavovaní reci. Jsou hrdiny statečnosti, vůle a odhodlání. Jsou hrdiny prostého života, neboť své mládí prožili v nacistické totalitě a zbytek života v totalitě komunistické.

Mluvila jsem většinou s těmi, kterých se na jejich vzpomínky zatím nikdo plánovitě neptal. Poskytli tak prostý pohled valašských lidí na nepředstavitelně kruté události našich dějin. Věřím, že se mi podařilo spojit jejich zážitky s historickými fakty, které jsem se snažila objasnit objektivně, jasně a srozumitelně. Tento souhrn informací by proto měl nabídnout ucelený pohled na příběh Ploštiny a ostatních vypálených valašských osad.

Bohužel my mladší si často neuvědomujeme, kolik zla se naším krajem neslo a nechceme slyšet o mimořádných činech, jež naši předci vykonali pro svobodu národa, pro spravedlnost a pro lepší budoucnost. Nechceme se poučit z historie a vzít si příklad z odvážných a odhodlaných lidí. Bojíme se, že bychom z porovnání s těmi, kteří čelili hrůzám podobným Ploštině, zklamali tentokrát my?

XI. PŘÍLOHY

Příloha č. 1:

ILEGÁLNÍ HEKTOGRAFICKÝ LETÁK 1. ČS. PARTYZÁNSKÉ BRIGÁDY JANA ŽIŽKY

(doslovný přepis z archivních materiálů Státního okresního archivu Zlín – sídlo Klečůvka)

Občané - M o r a v a n é!

Válka jde naším krajem. Mnohé naše vesnice budou zpustošeny ustupujícími nacistickými hordami!

Přišla chvíle, kdy musíme i vy splnit svou povinnost.

Nacistický řev Hitlerových žoldáků už zmlkl. Táhnout naši zemí jak spráskaní psi. Prušácká zpupnost a rozpínavost se rozlila po našich zemích. Chtějí loupit a ničit. Tomu musíme zabránit za každou cenu.

P ř e p a d á v e j t e ustupující hitlerovskou lůzu! Odzbrojujte fašistickou mezinárodní sebranku! N á r o d n í v ý b o r y ihned do práce.

Organizujte odzbrojování vesnic! Od ustupujícího vojska je možno se zmocnit munice. Jakmile se přiblíží fronta, nechte hlídat všechny důležité komunikace! Ani jeden most, ani jednu silnici nesmějí zničit! Zjistěte si hned, jakým způsobem chtějí u vás provést destrukce a ihned učiňte vhodná protipatření! Jakmile projdou poslední ustupující jednotky vaší vesnicí, pak utvořené pracovní jednotky ihned do práce! I h n e d! Vše, co je v cestě postupující R u d é a r m á - d ě, ihned odstraňte!

Čím rychlejší bude postup Rudé armády, tím méně možností budou mít němečtí žháři ničit naši vlast. Co zachráníte, zachráníte pro sebe!

Nesplňujte již žádných dodávek! Kdo z českých lidí by na vás udělal nátlak i nyní, zapamatujte si ho a ihned po příchodu RUDÉ ARMÁDY bude s ním zúčtováno.

Půl Evropy vyplenily a zničily nacistické bestie! Zabraňte v ničení naší země! D o b o j e z a l e p š í z í t ř e k!

Připravujte slavné vítězství RUDÉ ARMÁDY, osvoboditelky naší vlasti od fašistického pána!

Velitelství 1. brigády Československých partyzánů

Jana Žižky z Trocnova

Příkaz dne: BIJTE NĚMCE! BIJTE FAŠISTY! SMRT ZRÁDCŮM!

Příloha č. 2 – seznam obětí:

a) Seznam obětí z Ploštiny:

DRNOVICE:

1. Václav Běloň (* 27. 9. 1921, svobodný)
2. Josef Častulík (* 16. 12. 1885, vdovec)
3. Josef Častulík (* 20. 1. 1921, svobodný)
4. Bedřich Rak (* 13. 6. 1906, ženatý)
5. Jan Raška (* 16. 8. 1871, vdovec)
6. Antonín Zicha (* 23. 2. 1920, ženatý)
7. Jan Zicha (* 16. 12. 1911, ženatý)
8. Josef Zicha (* 11. 11. 1901, ženatý)
9. Anastázie Zichová (* 11. 11. 1904, vdaná)

VYSOKÉ POLE:

10. František Belha (* 23. 7. 1920, svobodný)
11. František Machů (* 2. 12. 1924, svobodný)
12. Jan Raška (* 7. 8. 1913, ženatý)
13. František Raška (* 11. 7. 1922, svobodný)
14. František Trčka (* 7. 8. 1909, ženatý)
15. František Zvonek (* 18. 6. 1928, svobodný)
16. Josef Zvonek (* 15. 11. 1923, ženatý)

TICHOV:

17. František Vašička (* 19. 2. 1900, ženatý)
18. Jan Vašička (* 20. 10. 1904, svobodný)
19. Alois Zádrapa (* 26. 7. 1925, svobodný)
20. Jan Zádrapa (* 19. 10. 1888, ženatý)
21. Josef Zádrapa (* 11. 12. 1920, svobodný)

POZDĚCHOV:

22. Antonín Surovec (* 23. 11. 1912, ženatý)
23. Jiří Štalmach (* 26. 4. 1898, ženatý)

LAČNOV:

24. Josef Zvonek (* 29. 6. 1924, svobodný)

+ chlapeček manželů Raškových z Rylisek

b) Seznam obětí z Újezda:

1. Rudolf Pfleger (* 3. 6. 1921, svobodný)
2. Ladislav Rangl (* 15. 3. 1915, ženatý)
3. Vlasta Ranglová (* 22. 9. 1913, vdaná)

c) Seznam obětí z Prlova:

1. Tomáš Ondrášek (* 13. 9. 1899, ženatý)
2. Jaroslav Ondrášek (* 1. 6. 1923, ženatý)
3. Anna Ondrášková (* 27. 4. 1923, vdaná)
4. Anežka Ondrášková (* 6. 3. 1928, svobodná)
5. Jan Ondrášek (* 24. 9. 1921, svobodný)
6. Jaroslav Heto (* 25. 2. 1922, svobodný)
7. Marie Růsková (* 28. 6. 1923, svobodná)
8. Antonín Růsek (* 2. 10. 1926, svobodný)
9. Bohuslav Žák (* 23. 3. 1911, ženatý)
10. Terezie Žáková (* 23. 3. 1902)
11. Jan Turýn (* 17. 2. 1891, ženatý)
12. Anna Turýnová (* 13. 7. 1890, vdaná)
13. Antonín Juráň (* 29. 4. 1919, svobodný)
14. Josef Trlica (* 17. 11. 1924, svobodný)
15. Oldřich Kovář z Bratřejova (* 12. 8. 1914)

d) Seznam obětí oběšených u Bratřejova:

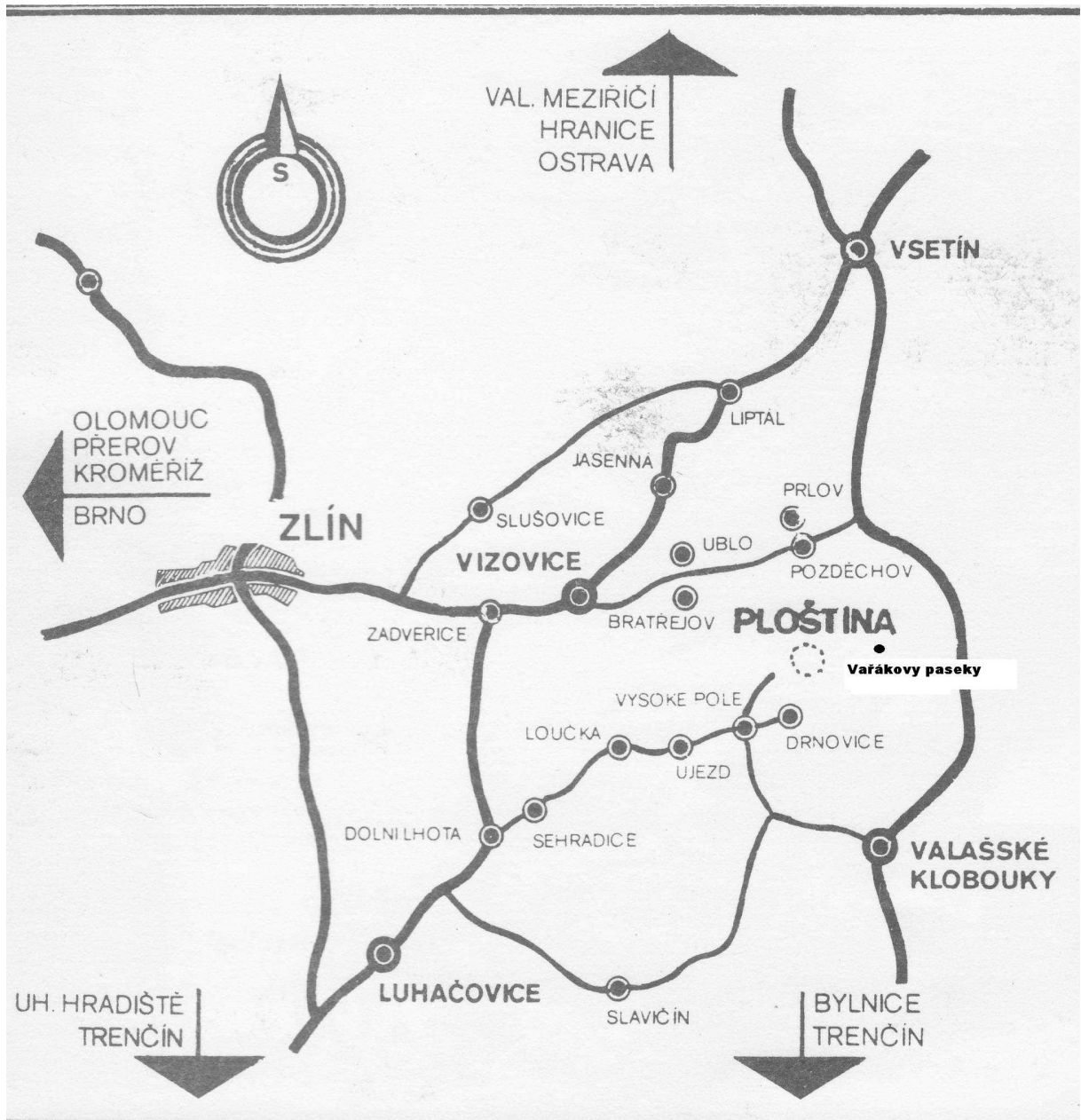
1. Antonín Ondrášek (* 14. 2. 1920, svobodný)
2. Tomáš Heto (* 7. 6. 1913, svobodný)
3. Leopold Štach (* 10. 11. 1914, svobodný)

e) Seznam obětí z Vařákových pasek:

1. Karel Vařák (19 let)
2. Jan Polčák (36 let)
3. František Žák (42 let)
4. Růžena Šopová (22 let)

Příloha č. 3 – mapa míst

Příloha č. 3 – fotografická příloha:

Foto č. 1 – Dajan Bajanovič Murzin

Foto č. 2 – Petr Buřko

Foto č. 3 – Otto von Skorzeny

*Foto č. 4 – partyzán Vasil,
jenž přežil vypálení Juříčkova mlýnu*

Foto č. 5 – jednotka Josef

Foto č. 6 – jednotka Josef během výcviku

*Foto č. 7 – rodina Juříčkova z Lipiny
(všichni zahynuli při vypálení rodinného mlýna 29. 3. 1945)*

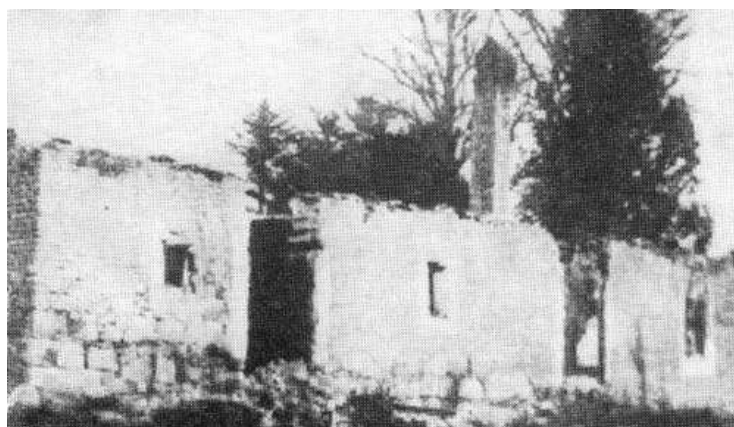
Foto č. 8 – Juříčkův mlýn po vypálení

Foto č. 9 – děti Juříčkovy

Foto č. 10 – trosky jednoho z domů po vypálení Ploštiny

Foto č. 11 – trosky dalšího domu po vypálení Ploštiny

Foto č. 12 – ti, kteří přežili vypálení Ploštiny na místě činu

Foto č. 13 – Marie Růšková z Prlova

Foto č. 14 – oběti z Vařákových pasek

Foto č. 15 – nástup partyzánů ve Zlíně (6. 5. 1945)

Foto č. 16 – partyzáni při nástupu ve Zlíně, v čele kapitán Murzín

Foto č. 17 – Ploština v den smuteční tryzny (19. 8. 1945)

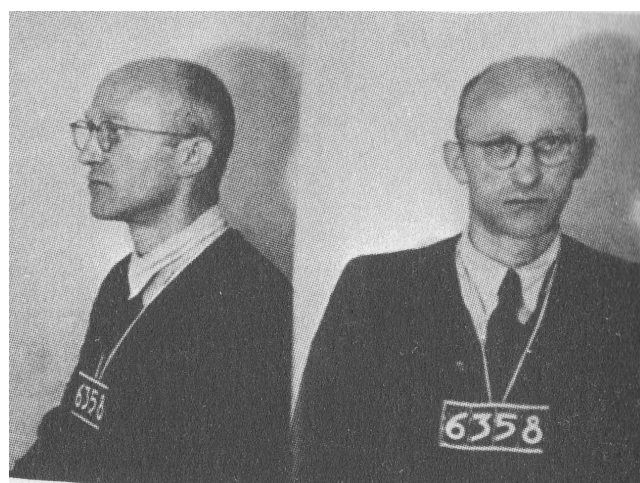
Foto č. 18 – část účastníků smuteční tryzny na Ploština (19. 8. 1945)

Foto č. 19 – Jan Machů – jediný, který unikl z hořících domů na Ploštině

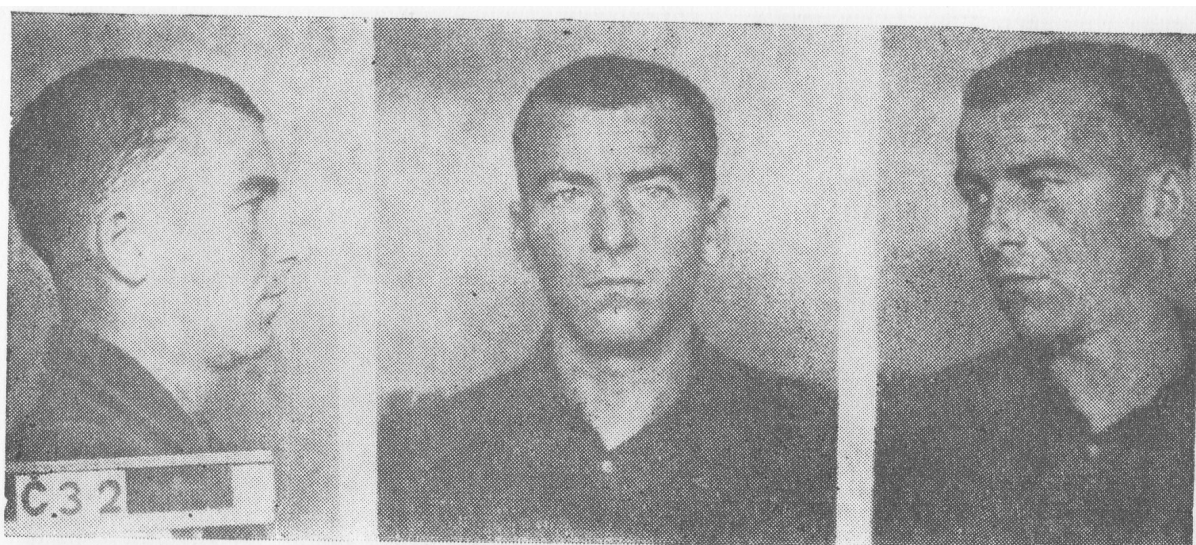

*Foto č. 20 – Karel Zámečník, popraven
v důsledku procesů se Světlanou*

Foto č. 21 – Tutter při nástupu do vězení v roce 1948

Foto č. 22 – František Baťa při fotografování do soudního protokolu

*Foto č. 23 – spokojený důchodce
Kurt Werner Tutter v bavorském Kötzlingu*

Foto č. 24 – památník na Ploštině

Foto č. 25 – kaple na památku obětí na Ploštině

Zdroje fotografií:

Okresní státní archiv Klečůvka

Literatura uvedená níže

Internetové stránky uvedené níže

Osobní archiv pamětníků

XII. SOUPIS LITERATURY A PRAMENŮ

1. Literatura

CÍLEK, Roman. *Ploština*. Příběh o lidech statečných i zbabělých, o životě a smrti, o zlobě a plamenech. Vydání první, Brno: Blok, 1990, ISBN 80-7029-017-X

MŇAČKO, Ladislav. *Smrt' sa volá Engelchen*. Vydání druhé. Bratislava: Slovenské vydavateľstvo politickej literatúry, 1960, ISBN neuvedeno

NAVARA, Luděk. *Smrt si říká Tutter*. Nacistický vrah ve službách StB. Vydání první. Brno: Host – vydavatelství, s. r. o., 2002, ISBN 80-7294-059-7

POSPÍŠIL, Jaroslav. *Hyeny*. Vydání první. Vizovice: Nakladatelství Lípa, 1996, ISBN 80-902179-6-6

POSPÍŠIL, Jaroslav. *Hyeny v akci*. Vydání první. Vizovice: Nakladatelství Lípa, 2003, ISBN 80-86093-68-9

PŘIKRYL, Josef. *Z bojů za svobodu na jihovýchodní Moravě*. Průvodce muzejními expozicemi. Vydání první. Gottwaldov: Oblastní muzeum jihovýchodní Moravy, 1984

RŮČKA, Vladimír. *Ploština žaluje!* Vydání první, vlastní náklad, 1947

VAŇÁK, Vláďa. *Ploština*. Vydání první, 1945

Informace dostupné na World Wide Web:

<<http://www.druhasvetova.sk/view.php?cislocianku=2006080003>

<<http://protikomunisticke.misto.cz/svedectvi/6d.htm>

<<http://www.nasemorava.cz/prezentace/0250prlo/0250prlo.htm>

2. Prameny

Kronika Obecné školy Vysoké Pole (Okresním státním archivu Klečůvka)

Kronika obce Vysoké Pole (Okresním státním archivu Klečůvka)

Kronika obce Drnovice (Okresním státním archivu Klečůvka)

Kronika obce Újezd (Obecní úřad obce Újezd)

Kronika obce Loučka (Obecní úřad obce Loučka)

Osobní rozhovory s pamětníky:

Božena Hůšťová, nar. 1. 4. 1929, bytem Vysoké Pole

František Zámečník, nar. 19. 10. 1924. bytem Vysoké Pole

Zdeněk Pavelka, nar. 29. 3. 1933, bytem Újezd

Marie Pavelková, nar. 17. 12. 1935, bytem Újezd